

Оксана ПАХЛЮВСЬКА

УКРАЇНА І ЄВРОПА В 2001-МУ: ДЕСЯТИЛІТТЯ ВТРАЧЕНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ

Нещодавно в Києві відбулася наукова конференція «Національна ідея — відповідь на виклик часу», організована відомим політиком п. О. Сугоняком. Професор Римського університету «Ла Сап'єнца» доктор філологічних наук Оксана Пахльовська надіслала учасникам конференції свій виступ, оскільки не змогла бути присутньою особисто. Пропонуємо читачам «Слова Просвіти» ознайомитися з цим ґрунтовним і яскравим геополітичним дослідженням.

1991 рік відкривався ентузіазмом України до Європи і ентузіазмом Європи до України. Перший ентузіазм був дещо ідеалістичний і позбавлений конкретності. Другий ентузіазм був обережніший, але все ж це був перший за багато століть зацікавлений погляд Європи, спрямований на Україну як нову й самостійну політичну та культурну цілість.

2001-ий, ювілейний для України рік, відкривається глибоким скептицизмом з обох сторін. Україна дорікає Європі в прагматизмі її інтересів, непослідовності у ставленні до молодих східноєвропейських демократій, нерозуміння суті українських проблем. Європа дзеркально відбиває той же репертуар докорів, переадресовуючи їх Україні, а саме: а) прагматичне ставлення до Європи (на рівні кредитів); б) непослідовність української політики, що коливається між «європейським» та «російським» векторами; в) нерозуміння політичних та економічних проблем сучасної Європи, а відтак і неможливість синхронізуватися з ними в процесі побудови «відкритого суспільства» на теренах України.

Звичайно, в такому розрізі це всього лише загальна схема. Внутрішні механізми стосунків між Україною та Європою в цей останній період значно складніші, артикульованіші, в них можна вичленувати не лише драматичні провали, а й позитивні зміни. Але сьогодні як сьогодні, вже фактично немає *історичного часу* на аналіз причин, чому ці стосунки не виправдали попередніх надій. Нині пріоритетним питанням є питання майбутнього: *що слід зробити насамперед для відновлення реального і результативного діалогу між Україною та Європою, а відтак і для зміни статусу України у світі?* Це питання безпосереднім чином пов'язане з поняттям «національної ідеї», до якого ми детальніше повернемося дещо пізніше.

Складність ситуації полягає в тому, що, незважаючи на кризу в стосунках між Європою та Україною сьогодні, «бути чи не бути» України цілком залежить від міри її інтеграції в європейський консорціум. Можна дискутувати форми й динаміку цієї інтеграції. Але стоїть поза всякою дискусією категорична необхідність цієї інтеграції, якщо майбутня Україна мислиться в категоріях держави, нації, культури, а не однієї з численних мовчазних периферій анахронічної агонізуючої імперії.

ВІКТОР ЮЩЕНКО — ДУША ПРАВДИВАЯ.

Прем'єр у фракції УНР

Те, що зробив для України перший демократичний уряд Ющенка всього за один рік сумлінної праці, перевершило найбільш сміливі та оптимістичні сподівання.

Судить самі — згідно із завданнями, які містяться в посланні Президента Верховній Раді і на основі яких розроблено програму «Реформи задля добробуту», у 2000-му році планувалося збільшити ВВП на 1,2 %. Реальне ж зростання ВВП за рік роботи уряду Ющенка склало 6 %. Швидкими темпами відновлюється виробництво, створюються нові робочі місця, регулярно виплачуються пенсії, заробітна плата, спеціальна допомога, в домівок мільйонів людей знову з'явилися світло й тепло. Врешті-решт, відбулося головне — люди вперше почали вірити, що влада нарешті згадала й про свій зuboжілий та зневірений український народ. І тепер комуністи й олігархи вимагають відставки саме цього уряду.

Констатують, що дії таких різних за своєю ідеологією, проте таких близьких щодо свого антиукраїнського коріння сил, можна характеризувати як політичну війну проти власної держави та власного народу. Лише так можна назвати це судилище над урядом. Нам зрозуміло, чому об'єднали свої зусилля ці політичні сили. Бо заможне життя народу — це політичний кінець комуністичної міфології, яка існує лише в бідних державах. А демократія, тобто влада народу, припиняє подальше існування олігархічної системи (влади небагатьох), яку витворили екскомуністи в Україні.

Безпрецедентне втручання Росії у внутрішні справи України свідчить лише про одне — демократичні здобутки уряду Ющенка відкривають нашій державі шлях до європейської інтеграції, що суперечить інтересам великодержавних шовіністів.

На зустрічі з 150-ма представниками преси 23 квітня Віктор Ющенко заявив, що його звинувачу-

ють у всіх смертних гріхах, «починаючи від Адама і Єви». Вперше в нашій історії уряд критикують за зростання внутрішнього валового продукту на 6 відсотків, промислового виробництва — на 17,4, доходів населення — на 8,6... За його словами, цього року Україна досягла найвищих економічних показників серед інших держав СНД, отримала позитивне торговельне сальдо, зменшила зовнішні й внутрішні борги.

Причину своєї можливої відставки Віктор Андрійович бачить у намаганні окремих «авторитетів» перекласти на уряд відповідальність за ситуацію в країні і заволодіти фінансовими ресурсами держави напередодні парламентських виборів-2002. «Ми граємо в шахи, а проти нас грають «у Чапаєва», — сказав Віктор Ющенко. В разі «розжалування» він не робитиме з цього трагедії, не погодиться на статус виконуючого обов'язки прем'єра і вийде з Кабінету Міністрів через парадні двері. Однак при цьому Ющенко прогнозує загострення урядової кризи.

24 квітня комуністи і представники «Яблука», СДПУ(о), НДП, «ДемСоюзу», «Регіонів України», «Трудової України», прогресивні соціалісти влаштували справжній шабаш у Верховній Раді, намагаючись за будь-яку ціну висловити недовіру уряду, користуючись відсутністю Івана Плюща та закордонним відрядженням Віктора Ющенка. Завдяки українським депутатам обох Рухів, «Батьківщини», «Собору» їм це не вдалося. Судний день для Віктора Ющенка і всіх українців перенесено на 26 квітня, п'ятнадцяту річницю Чорнобильської трагедії. Здається, ця дата може вдруге стати чорним днем України. Ми будемо відкинуті на десятки років назад, якщо сучасні бундівці здійснять свій сценарій.

Вставайте, українці!

Правдиві душі народні, не спіть! Всі до Верховної Ради 26 квітня 2001 року!

Україна — за нами!

Оксана ПАХЛЮВСЬКА

УКРАЇНА І ЄВРОПА В 2001-му: ДЕСЯТИЛІТТЯ ВТРАЧЕНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ

Продовження. Початок на с. 1

На початку 90-их це перше десятиліття української незалежності бачилося в перспективі насамперед як процес поступової — навіть не інтеграції, а — *re-integracji* України як *органічно європейської реальності* в політичний та культурний простір Європи. Насправді ж фактично *реальна зустріч* між Україною та Європою досі ще не відбулася. Або, швидше, відбулася їхня *незустріч*, тобто поверхове знайомство на основі гірших виявів обох реальностей, що не могло не призвести до певного взаємного відчуження. Адже ця *незустріч* спотворила механізми комунікації між Україною та Європою, які щойно були починали складатися на початку нашої незалежності. Таким чином, замість насичення об'єктивною, «випрямленою», компенсованою і компенсуючою інформацією для світу поняття «Україна», відбулася зловісна проліферація застарілих стереотипів, відкрився немірний простір найрізноманітніших маніпуляцій українськими проблемами. А це в зовнішньому контексті поставило Україну в дифенсивну позицію, слабку за означенням і в цілому безперспективну в плані нових альянсів.

На софістикованих терезах новітньої європейської політики велику роль відіграв і складний та рухомий геополітичний контекст України. Це велике питання, отже, окреслимо його лише контурно. З одного боку, маємо ряд східноєвропейських країн, які — за сьогоднішніми прогнозами — через три роки увійдуть до політичної, економічної та монетарної системи Європейської Співдружності. З цих країн Польща — пріоритетний стратегічний партнер України в багатьох аспектах. Але **перетворення Польщі на «європейську державу» в політичному плані проломлює прірву між нею та Україною. Зрозуміло, водночас ця подія небезпечно підштовхує Україну до Росії**, і не лише через занадто очевидну неоімперську стратегію останньої. Адже сьогодні спостерігаємо у світі постійні динамічні утворення ареальних «агломератів», зумовлені невідворотними механізмами глобалізації. *Тому Україна рано чи пізно буде змушена зробити остаточний вибір між Європою та Росією також і під тиском потужних зовнішніх чинників*. Власне кажучи, нині будь-який «внутрішній вибір» України так чи інакше буде детермінований динамікою системних перетворень Заходу.

З другого боку, Росія Путіна, цілковито ігноруючи безсилу риторику європейських ліберальних сил щодо необхідності «вирішити чеченське питання політичними методами», перетворилася на важливого стратегічного партнера таких ключових у західному світі країн, як Америка, Англія та Німеччина. Звичайно, в цьому партнерстві відбуватиметься завжди перманентний «конфлікт інтересів». Але цей конфлікт не здатен переважити ролі Росії як постачальника різноманітної сировини, як нафтоносної жили для Заходу, як ринку збуту західних товарів. Відтак *трикутник стосунків Захід-Росія-Україна ризикує перетворитися власне для України на Бермудський трикутник*, де Україна безслідно щезає, без жодного жалю з західного і, зрозуміло, не без задоволення з російського боку. Сформулюємо цю тезу без амортизуючих нюансів: **щойно Захід переконається в безперспективності України як «європейської держави», він в і д д а с т ь Україну Росії, спротививши собі тим самим політичну тактику в регіоні**.

Тепер повернемося до «національної ідеї». Перефразовуючи слова Брехта про героїв, можна було б сказати: нещасна та нація, яка має потребу в національній ідеї. Історичні й філософські механізми постанови «національних ідей» належать до попередніх фаз європейської історії, зокрема до епохи Романтизму. Тому можна лише пошкодувати, що для сьогоднішньої України «національна ідея», більш того, необхідність її уточнень, корекцій, а чи й взагалі пошуку та формулювання, продовжує лишатися політичною актуальністю.

Але так є, отже, мусимо принаймні *поставити проблему «національної ідеї» України в координати нашої епохи*.

В межах даної розмови неможливо проаналізувати складну історико-культурну генеалогію «української ідеї». Ця ідея, безперечно, має багатостолітню еволюцію і належить, на мою думку, до одного з найцікавіших фе-

номенів в історії формування європейських націй. В синтезі можна було б сказати, що в історіософському плані «українська ідея» — через свою індивідуалістично-ліберальну та антиімперську природу — від самих своїх початків становила собою свідомий і послідовний, громадянськи зрілий *виклик* монолітній універсалістській системі країн православно-візантійського ареалу.

Але на початку Третього тисячоліття наша проекція на майбутнє має спиратися не лише на традицію української історії майже півстолітньої давності, а й має неодмінно враховувати реальності та контексти сьогодишнього світу.

Сьогодні актуалізація «української ідеї» в нашому суспільстві зумовлена не так об'єктивною потребою в цій ідеї, як важкою і загрозливою наявністю «ідеї російської». Як і кілька століть тому, «українська ідея» має тенденцію до дзеркального відображення «російської ідеї». Так само, як і в минулі часи, починаючи від Алексея Михайловича і Богдана Хмельницького, «Імперії» протиставляється «Республіка», «підданцям» — «громадяни», універсалізму — індивідуалізм, ексклюзивності та агресивності — толерантність і відкритість до іншого, готовність до цивілізованого ненасильницького з ним співжиття. Звичайно, це дзеркальне відображення й сьогодні «української» та «російської» ідей великою мірою методологічно виправдане. Адже воно породжене значною кількістю об'єктивних історичних факторів, сьогодні не менш актуальних, як і в минулі століття.

Одначе ці фактори ризикують стати остаточною пасткою для сьогоднішньої України, — пасткою, яка перешкодить їй перейти в новий історичний час. Так, Росія продовжує залишатися імперією, або, точніше, — не полишає ілюзій продовжувати існувати як імперія і на майбутнє. Природно, доки існує ця ментальність, ні про які *глибинні структурні трансформації російського суспільства в плані демократії* не може йти мови. Також зрозуміло — якщо не враховувати краху білоруської державності, безвихідної трагедії Чечні і латентних трагедій ще кількох автономій на території Російської Федерації, — першим сусідом Росії, який відчуває вагу цих гангренозних імперських амбіцій, є Україна.

І все ж, на мою думку, саме зараз настав час відірвати «українську ідею» від «російської», припинити цю патологічну залежність першої від другої. І це є життєво важливим для України сьогодні, щоб вирватися з положення гальмівних інерцій своєї історії. Мова, власне, іде про ІНТЕРПРЕТАЦІЮ «української ідеї»: переставши бути дзеркально протилежним відбиттям «російської», тобто припинивши відчувати антагоністичну «російську ідею» як полемічну точку відліку, ця ідея відразу зміститься в інші координати. Одним словом, «українська ідея» як *своєрідний, але комплектуючий сегмент «ідеї європейської», а не конче і/або виключний антипод «російської ідеї»*. Подібна постановка питання цілковито змінює перспективу реалізації «української ідеї». Розширюється, збагачується і — творчо ускладнюється її контекст. Хоча б тому, що глобальна «європейська ідея» теж знаходиться в стадії самоаналізу. Європа ще тільки перебуває в пошуку своєї нової ідентичності, побудова якої виявилася набагато складнішою, ніж уже завершене карбування євро. Європейські країни часто не здатні виробити спільної позиції щодо багатьох ключових проблем сьогодишнього світу і навіть своїх власних. І йдеться не про труднощі моментальних ситуаційних рішень, а про континентальні стратегії в життєво важливих сферах. Але все ж європейський простір має єдиний фундамент, який дозволяє Європі відчувати свою геокультурну єдність. Європейський простір продовжує залишатися *простором старих демократій*, у якому поняття закону та громадянських свобод є недоторканими. Основоположна для європейської культури філософська концепція свободи індивідуальності історично перетворилася на **органічну необхідність, а відтак і право свободи цілих держав і націй**. Не випадково на міжнародному конкурсі на мотто нової Європи, проведеному в 2000 році, одне з «кандидатів» на офіційне прийняття було мотто, запропоноване з боку Італії, що звучало латинською так: «*In libertate coniuncti*», «Об'єднані свободою».

Нині, однак, здавалось би, є чимало підстав заперечити цю мою тезу. Третє тисячоліття насправді почало-

ся в Європі і в цілому на Заході *глобалізацією все-світньої корупції*, а отже, порушенням і закону, і демократичних норм. Вибори президента в США довели й так самоочевидну річ: президенти найчастіше є заручниками потужних фінансово-олігархічних угруповань. І перемагає в цій «сутичці гігантів» на виборах не той чи інший кандидат, а той чи інший фінансово-олігархічний гігант. Але на цьому не кінець. Міністерство Закордонних Справ Франції звинувачене в незаконному продажу зброї. З дна історії піднімаються документи, які доганяють навіть тіні Раджива Ганді та Олофа Пальме, засвідчуючи ніби і їхню причетність до світового трафіку зброї.

Додаймо до цього глобалізацію *кримінального мовчання влад*, яке призвело до вибуху коров'ячого казу на планеті. Виявляється, — але це виявляється лише сьогодні, — що мовчання Великої Британії почалося задовго до мовчання Радянського Союзу щодо Чорнобиля. Виявляється навіть, що в Європарламенті давно курсували документи з грифом «таємно», основна мета яких була блокувати будь-яку інформацію про вищезгадане явище задля знову ж таки захисту фінансових інтересів.

А щоб картина була повнішою, слід, може, додати щойно відкритий факт ефективної допомоги американської IBM гітлерівській Німеччині в раціоналізації роботи нацистських концтаборів. Так що своєю смертю мільйони і мільйони жертв нацистського геноциду зробили великий внесок у вдосконалення наших з вами незамінних помічників комп'ютерів. Коротке замикання історії Європи ХХ століття.

Приклади можна було б множити. Але не варто, оскільки всі ці факти об'єднані одним складним і ніким ще до кінця не прозондованим явищем. Пише з цього приводу Салман Рашиді: «Ласкаво просимо в Третє тисячоліття», в якому «є і залишається велика окультна влада, що вивує і згинає нашу епоху, — імперія, чие існування заперечується і яка насправді щодня дедалі більше розпросторюється [...]». *Ця «імперія» є Влада*, і за таких умов немає жодної різниці, права вона чи ліва. Вона — Влада, і цього досить. Недаром стаття про останню подію в Україні, надрукована в авторитетному англійському часописі «The Economist» (2001, 10.03), мала лаконічну назву: «Power wins», «Влада перемагає». Тому ступінь корекції влади, ступінь її демократичної делімітації — це завжди і за будь-яких умов питання *рівня громадянської зрілості суспільства*.

До всього ж ми є сучасниками і справді *глобальної трансформації цілої політичної структури світу*, — трансформації, яку можна хіба порівняти з початком нашого століття, позначеним світовою війною, крахом імперій і консеквентними тектонічними зсувами всієї людської цивілізації. До, умовно кажучи, падіння Берлінського муру, маючи біполярну структуру, сучасний нам світ був чорно-білий, причому колір білий і колір чорний залежав відповідно від кута зору зацікавленої сторони. Після 1991-го жорстко маніхейська структура світу вибухнула. Нині маємо справу з постійно рухливим *puzzle'ом* нових реальностей, в якому не може мати місця монолітна унітарність. Тут домінує принцип неперервної еволютивної трансформації, полівалентності явищ, ареальності їхнього розташування. Ось тому й для української реальності питанням першочергової ваги стає питання як ширшого, так і вузкого КОНТЕКСТУ, в який ця реальність входить, — і контексту знову ж таки мобільного, а отже, придатного до модифікацій.

Через те, з моєї точки зору, є абсолютно необхідним вивести проблему «української ідеї» з гіпнозу міфологічних та ідеалістичних трактувань. Також вона має вийти з того, що я би наважилася назвати «політичним вертеризмом». З одного боку, маємо суспільство, — а також значну частину його політичної та культурної еліти, — просякнене граничним цинізмом та індіферентністю. З другого боку, знову ж таки значна частина політичної та культурної еліти України хвора на вищезгаданий «політичний вертеризм». Подібно до гетевського Вертера, ця еліта, зробивши гірке відкриття щодо недосконалості світу, готова гордо відмовитися мати з ним справу і, таким чином, приставити до власного лоба пістолет. Обидві ці позиції є всього лише двома опозиційними екстремізмами, а відтак і синонімами *громадянської незрілості українського суспільства*. Це суспільство і сьогодні продовжує часто мислити непро-

дуктивними абстракціями, надчасовими міфологемами, «приблизними» поняттями, що неминуче призводять до аберацій у сприйнятті сучасних реалій. Даний феномен зумовлений багатовіковою відірваністю України від світу, яке не дозволило її суспільству бути зануреним у живий потік інформації, вчитися, *експериментувати* себе, свої здібності і свої невміння, а відтак і набувати конкретного «робочого» досвіду побудови інституцій та комунікативних систем держави.

Певна річ, ні Захід, ні сама Україна не мали надмірних ілюзій щодо швидкості побудови в пострешимній реальності демократичних інститутів та нових суспільних норм. Проте одна справа, коли цей процес повільний, але *системний*, а відтак і неухильний. Інша справа, — а саме це й трапилося у випадку України, — коли процес набуває зігзагоподібних форм, просувається нелогічними стрибками вперед, щоб потім знову рішуче відкочуватися до висхідного пункту. І якщо і є щось неухильне в цьому процесі, то лише циклічне повернення стереотипних колізій.

Основним програвшем України за останнє десятиліття стала фактично теза «багатовекторності» України, за якою стоїть хронічна невизначеність української зовнішньої політики, відсутність у ній видимої конкретної стратегії, — власне, справжнього вектора. В цілому це і є нездатність *експериментувати* себе, відчувати себе собою, а отже, виступати самостійним і зрілим *пропозитивним* началом. Однак політика — не казка, в ній не пройдеш водночас, як у дотепних народних оповідях, «і взутий і босий». Через те, при всій своїй позірній плюралістичності, теза «багатовекторності» України не виявилася ознакою відкритості держави до одночасної і паритетної кооперації з багатоманітними контекстами. Хіба навпаки; саме ця теза намалювала Україну у світовому товаристві як такого собі політичного «ваньку-встаньку». Про повагу до подібного «ваньки-встаньки» годі думати, оскільки «гнучкість» позиції вищезгаданого персонажа залежить виключно від кон'юнктури моменту, а отже, даний персонаж не має жодної історичної перспективи, жодного проекту на майбутнє. А країна, яка живе сьогоднішнім днем, є *вкрай невивідним інвестиційним полем*.

Певна річ, мусимо обов'язково враховувати, що особливості геополітичного становища України і справді не сприяють односпрямованому вибору. Врешті, задекларовані офіційною Україною «пріоритетні стосунки» як і з Заходом, так і з Росією, могли б, звичайно, сприйматися і як життєво необхідний вибір. Але за певних умов: 1) якби «європейський шлях» України мав не риторично-декларативний, а наповнений конкретною тактикою характер; 2) якби Росія була справді демократичною державою, що вміє поважати прийняті зобов'язання та підписані угоди.

З огляду на вищесказане, які ж можуть бути прогнози на майбутні роки? На початку 90-их спектр прогнозів був значно різноманітніший. В цей спектр входив і прогноз ЦРУ щодо неминучої дисгрегації України в 1992 р. в результаті евентуальної громадянської війни, і небезпека повернення до влади комуністичного «*Jurassic Park*» у, і триумфальний вхід України до авангарду Старого Континенту. Перелік прогнозів можна продовжувати, однак не варто, оскільки жоден з них не справдився.

Нині ситуація простіша, але й складніша водночас. Тому що можливий лише один вибір при наявності всього лише двох альтернатив.

ПЕРША АЛЬТЕРНАТИВА; «білорусизація» України. Цей вираз фантомно курсує по західній пресі від 1994 року. Після певної перерви він знову з'явився нині, у зв'язку із загостренням ситуації в Україні. Йдеться про нову форму русифікаційного пресингу, — сказати б, у жанрі посткомуністичного водевілю з елементами маккабри. Словом, біфштекс диктатури під соусом демократії.

Проаналізуємо коротко, що означає сьогодні феномен «білорусизації» України. Для прогресивного крила української політичної еліти дуже характерне *ретроспективне мислення*. Тобто сьогоднішня історія сприймається в термінах історії плюсквамперфектної. В координатах цього мислення Україна й зараз перебуває під загрозою наступу російських танків у супроводі бронетранспортерів.

Однак сьогодні російським танкам зовсім не треба витрачати дорогоцінного пального на українських територіях. *Процес «білорусизації» йде вглиб структурної основи Української держави*. І ця небезпека по-своєму страшніша від танків. Бо супроти танків можна протестувати на вулицях чи застосовувати інші вияви громадянської непокорі. Супроти ж «білорусизації» не чинний жоден вияв громадянської непокорі, оскільки «білорусизація» — не моментальний акт, що має на меті зламати стрижневі явища. Це капілярний процес, який «працює» над уже розхитаними структурами. А

ЧАСТИНА СВІТУ, ЧАСТИНА МЕНЕ

КОЛЕКТИВНИЙ ТВІР МАЙБУТНІХ УКРАЇНСЬКИХ ДИПЛОМАТІВ

Головним завданням Міжнародного інституту лінгвістики і права, яке визначається концепцією його навчально-виховної діяльності, є формування національної еліти. Ректор МІЛП професор Х. Хачатурян стверджує, що основною метою професорсько-викладацького складу інституту є підготовка політичної еліти, яка сприятиме формуванню цивілізованої, правової, демократичної української держави.

Є надія, що в найближчі роки наші випускники факультету міжнародних відносин оновлять українську дипломатію на Сході і в скандинавських країнах. Є надія, що ці спеціалісти змінять і державу, бо, здобувши сучасну освіту, вони вже чітко уявляють, що українцям ще слід зробити для того, щоб посісти впевнені позиції в світі.

Велике значення тут належить мові, мовним реаліям. Саме тому з ініціативи декана факультету міжнародних відносин доцента Т. Мартинової було започатковано конкурс студентських творів-мініатюр «Україна — Європа — майбутнє».

Це творче завдання було запропоноване студентам II курсу ще й тому, що вони упродовж першого року навчання вже прослухали низку спеціальних курсів і мали змогу поглянути на Україну, Європу й майбутнє, спираючись на конкретні знання. А ми, редакція «Слова Просвіти», сподіваємося, що нашим читачам буде цікаво дізнатися, як мислять наші молоді співвітчизники.

Україна — молода держава, яка, як паросток, прагне вирватися до сонця, до кращого життя. Так, вона ще досить молода держава, але з кожним новим днем її кроки у напрямку могутніх держав збільшуються.

Некрилова Марина

Ізоляція від світу, в якій ми перебували останні 70 років, ще досі відбивається на нас досить негативно. Я сподіваюся, що в недалекому майбутньому світ почує про Україну. Власне, я буду намагатися зробити все можливе для цього.

Сарнацька Валерія

З часів Київської Русі наша земля була центром Європи: центром культурним, центром політичним. І той факт, що Україна втратила своє чільне місце серед провідних країн Європи й світу, звичайно, не може не засмучувати. Але треба усвідомити, що в цьому винні саме ми, українці, і не хтось інший.

Як колись Петро Перший «прорубував» вікно до Європи у XVIII ст., так і ми, українці, всі разом, повинні повторити це у XXI столітті.

Бобровничий Сергій

Здається, деякі країни й гадки не мають, де саме знаходиться наша країна, а деякі навіть і не чули її назви. Так, ми не найкращі у світі, але навіть у школі діти вчать всі назви країн, де б вони не знаходилися: чи то в Африці, чи то в Азії, — будь-де. І, наприклад, мене ображає, що Україну, країну з багатовіковою історією, традиціями, не знають.

Отже, наш прямий обов'язок, як громадян України, бути її гідними дітьми та виховувати своїх дітей так, щоб вони теж були відданими своїй країні. І тоді світ буде знати і пам'ятати Україну не тільки стосовно Чорнобиля та «Динамо», але й завдяки досягненням в галузі науки, техніки, культури, політики та ін.

Арсенюк Євгенія

Проте, я впевнена, що ще не все втрачено. Останнім часом уряд повідомляє про значні зрушення та покращення в нашій економіці. Сподіваємося, що так буде і далі. Треба не втра

чати надії, любити свою Батьківщину та робити усе можливе, щоб її поважали і з нею рахувались.

Філеп Яна

Сьогодні Україна стоїть перед вибором: прокладати собі шлях до Європи або повертатися до Росії. Вступ України до Європейського співтовариства надасть їй багато переваг. Перешкодою на цьому шляху є те, що Україна ще не досягла відповідних стандартів рівня життя та економічного розвитку. З іншого боку, зважаючи на потужний потенціал України, європейські країни не зацікавлені в появі на міжнародному ринку ще одного конкурента.

Мельникова Олександра

Крок за кроком розвивається наша країна. Вона піднімається з глибини віків на п'єдестал справжньої самостійності. Та за коротких 10 років ми уже досягли не усім даних небесних височин. На Олімпійських іграх в Австралії першим прозвучав гімн України. А кремезні брати Клички!

А наші митці! Хіба можна забути артистів, художників, танцюристів, які доводять усьому світові, що Україна — це країна, гідна займати досить значне місце у світовому розвитку.

Так, у нас ще слабка економіка, і ми як риба об лід б'ємось, щоб «знищити кригу бідності», яка так міцно «схопила нас у свої клешні». Не одразу, але нам це вдасться. Скільки за останні роки ми підписали міжнародних договорів про співпрацю!

Та якщо світ — Європа не захоче прийняти нас у свій дружний колектив, нехай наперед шкодує! Хто прагне — той здобуває. Хто не здається — той досягає. Ми уже маємо певні результати, а в майбутньому на нас чекає слава перемоги. Ми можемо, ми прагнемо! Завжди пам'ятаймо, що праця винагороджується!

Джус Наталія

Ми завжди були людьми, які, виїжджаючи за кордон, брали з собою «частинку України». У багатьох країнах світу існують українські співтовариства (Канада, Австралія, США, Греція, майже всі країни Європи та ін.). В цих співтовари-

День святкування 55-річчя ООН. Ректор МІЛП, проф. Х. Хачатурян та голова комітету Верховної Ради України Ігор Остап

ствах, діаспорах, ніби розвивається маленька Україна, зберігається культура, мова, література, преса, національна кухня та інше.

Сьогодні за кордоном можна побачити цілі українські містечка зі своїми театрами, музеями, крамницями. І так приємно, коли йдеш вулицею міста іншої країни і бачиш написи на крамницях рідною мовою, а з ка-в'ярні чути аромат запашних вареників та пиріжків...

Вітвінова Євгенія

Особисто у мене виникає питання: чи залишилась Україна тією маленькою крапкою не тільки в очах Європи і всього світу, але й у своїх власних очах? Чому ми так сміливо і легко можемо критикувати країну, в якій живемо, чому погоджуємось з думками інших про нас, але майже нічого не робимо, щоб змінити ситуацію? Критика і байдужість та ще й звичка «опускати руки», щоб не турбували, призводить до «тупцювання на місці».

Топчій Євгенія

Ми вже дев'ять років незалежні, але й тепер Україну вважають країною третього гатунку. Чому це саме так? Чи не було у неї талановитих керівників, чи у неї немає економічного потенціалу? Адже нашу державу в Європі знають лише завдяки спорту та боргам МВФ.

Серед вчених-економістів існує теорія, що такі країни як наша, які відстають від розвинених країн років на п'ятдесят, вже не зможуть наздогнати їх. Особисто мене це не влаштовує. На мою думку, це не влаштовує й моїх одногрупників, усіх студентів та й усю Україну.

Демченко Ольга

Я б дуже хотів, щоб як звучно вимовляється слово «Україна», такі в неї були б і справи у Європі чи у світі... Мене ще якийсь десяток років і ті люди, та молодь, яка не знала тоталітарного режиму, введе Україну на одне з перших місць у світі. Ми ж пам'ятаймо, що колись саме наша держава була житницею Європи, а сьогодні в Голландії збирають більші врожаї пшениці, аніж у нас. І в цьому не винні люди. ПРОСТО НАМ ПОТРІБНО ЗМІНИТИ НАШ МЕНТАЛІТЕТ, набратись мужності, визнати помилки, сміливо йти вперед, працювати, розвивати промисловість, вкладати кошти у сільське господарство, а не тільки просити допомоги за кордоном. І не треба погоджуватись зі словами Л.Кравчука: «Маємо те, що маємо». Ми гідні і повинні мати більше.

Новицький Олексій

Хоча Радянський Союз розпався, та ще живе в нашому суспільстві стара ідеологія. Наші керівники — вихованці ще старої школи, консервато-

Юристи-міжнародники МІЛП під час підготовки до змагань з міжнародного права

Продовження на с. 4

Продовження на с. 5

Оксана ПАХЛЮВСЬКА

УКРАЇНА І ЄВРОПА В 2001-му:
ДЕСЯТИЛІТТЯ ВТРАЧЕНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ

Закінчення. Початок на с. 1—3

коли фізична маса розхитаних структур дійде межі, стрижень вломиться сам собою.

Серед таких форм «білорусизації» назвемо, наприклад, повільний і неухильний продаж українських підприємств і українських продуктивних сил російським структурам. Не випадково інформація про це завжди глуха і маргіальна. Або, скажімо, заповненість українського телепростору російськомовним шоу-бізнесом, ще вульгарнішим, як шоу-бізнес західний, але украї дійовим у суспільстві з розхитаними етичними й естетичними орієнтирами (вже не кажучи про орієнтири лінгвістичні). Чи, приміром, офіційне визнання Московського патріархату православної церкви як єдиного авторитетного співбесідника. *Це є форми економічної і культурної колонізації країни, яка не опирається цим процесам великою мірою саме тому, що навіть не є свідомо цих процесів.*

Окремо слід сказати про інформаційну та видавничу машину. Одним із драматичних виявів «білорусизації» України є драстична редукція українського інформаційного простору, починаючи від часописів. Це дозволило перетворити інформацію (насамперед газетну і журнальну) з одного з основних механізмів побудови «відкритого суспільства» на ефективний механізм маніпулювання суспільною свідомістю, — повторюю, на жаль, в цілому ще не зрілою для адекватного сприйняття реальії сьогодишнього світу.

До цього додається криза видавничої справи. І рік не лише у самих видавництвах, — врешті, за це десятиліття ми стали свідками не тільки колапсу едиційної машини України, але й постанов нових видавничих потужностей. Річ у самій урядовій політиці (насамперед податковій) щодо книги як фактора культури, освіти й інформації. Про це неодноразово йшла мова на різних рівнях. Але її безрезультатність свідчить сама за себе. Переповненість книжкового ринку України російськомовними виданнями (незалежно від якості цих видань, — а серед них є видання потрібні й цікаві) перетворює Україну на російську колонію з тою ефективністю, на яку не здобулася б жодна колона громохких російських танків, тим більше на сьогодні вже з іржавими гусеницями. Бо колона танків прийшла — і пройшла. А книга забезпечує стратифікацію в свідомості суспільства шарів культури, своєї та інших народів. Відтак від початку незалежності максимум коштів держави — і, до речі, максимум спонсорських зусиль діаспори, — мав бути кинутий на українську книгу. Додаймо до цього, що трагедія перерваних циклів української культури, періодичних заборон і вилучення імен і творів з органічної циркуляції культури призвела до *відчуження суспільства від власної культури*. Це відчуження шляхом довгої терпелачої праці може подолати лише Книга, що сублімує інтелектуальний та естетичний набуток нації, надає суспільству почуття гідності та своєї вартості у світі. Але видавничий процес в Україні збувся не як система, а як спорадична мозаїка розрізнених фактів. За таких умов зменшується навіть сила дії потенційно геніальної книги, яка не стає частиною системного цілого, а відтак перебуває на периферії сприйняття, хай і елітарного.

Украї важливим аспектом цієї — без перебільшення — гуманітарної катастрофи України є майже цілковита відсутність *критичних фільтрів між книгою та суспільством*. І це за ситуації, що іноді присутність деяких критичних фільтрів є ще негативнішою, як їхня відсутність, — згадаймо хрестоматійні на сьогодні літературні скандали «постмодерного» прочитання класиків тощо. Таким чином, з одного боку, маємо голослівну пострадянську критику, лише із протилежним зарядом, згідно з якою видатні діячі української культури неминуче є «речниками духу», «мучениками», «титанами» та ще, евентуально, «носіями вічного вогню». З другого боку, псевдомодерна критика зі смаком перетворює «носіїв вічного вогню» на пацієнтів Фрейда, оперуючи тим самим не так авангардистську, як цілком анахронічну акцію. І це в той час, як і пересічний український читач і західноєвропейський інтелектуал — звичайно, на різному рівні інтерпретації, — щоб наблизитись до України, потребують аналізу постатей, творів і феноменів української культури, поставлених, нарешті, в систему загальнозрозумілих культурних та історичних критеріїв, традицій та контекстів.

Ще однією з форм «білорусизації» України є принципове небажання створити ситему *культурної пре-*

зентації України для зовнішнього реципієнта. Зрозуміло, в цю історичну фазу Україна не могла й претендувати на динаміку економічного зросту, характерну хоча б для Польщі, Чеської республіки чи Угорщини. Але наша держава має вкрай важливий «транзитний документ» на європейських теренах: культуру. І давня й модерна наша культура має велетенські здобутки. А це означає необхідність створення комунікативних інструментів та структур, здатних забезпечити формування системи культурної (а відтак і інформаційної) взаємодії України з іншими державами світу (особливо ж з тими, стосунки з якими мають для України життєво вирішальну вагу). Ці комунікативні інструменти і структури не повинні мислитися в категоріях абстрактної містики. *Вони реалістичні і стандартні для всіх без винятку культур:* словники, переклади, комплексні підручники з історії, з культури, літератури, мови, антології, альбоми, аудіовізуальний матеріал, виставки, діяльність інститутів культури за кордоном як важливих «регуляторів» культурного обміну тощо.

До перерахованих факторів «білорусизації» можна додати також проблему *морального виховання та освітнього зросту суспільства*. Зрозуміло, релігія перестала бути виключним фактором морального впливу вже на початках постіндустріальної еволюції. З іншого боку, безперечно, що *технічні й виробничі проблеми цієї новітньої цивілізації є насамперед моральними проблемами*. Не менш очевидно й те, що сьогодні освітній зріст суспільства безпосередньо пов'язаний з його добробутом. Постійний відтік української молоді на Захід — на навчання й на роботу, — це трагедія ще не відомих пропорцій, це *професійне і демографічне знекровлення держави*, і так до краю вичерпаної і професійно й демографічно в результаті злочинних експериментів радянського режиму. Але ця ситуація — сплавжня пастка. Відтік молоді триватиме, доки триватиме економічна криза. А економічна криза не може припинитися, коли країну покидає найбільш дійова і конкурентоспроможна її сила.

Важливо підкреслити, що серед знову ж таки прогресивної політичної та культурної еліти є тенденція звинувачувати у всіх цих формах «білорусизації» реально го чи й уявного політичного та ідеологічного противника. Але противник, так би мовити, має свою роль у цій політичній психодрамі посткомунізму: він «противиться» позитивним змінам. І саме прогресивні сили, — як відомо, присутні і в уряді і в парламенті, — мають довести своє вміння консолідовано керувати ситуацією, змінюючи її на краще.

Знову ж таки для прикладу: певні діаспорні структури вкладають кошти у фантоматичні шкільні олімпіади, нагороджують школярів за правильно написані диктанти. Це є вибудова піраміди фікцій, піраміди хисткої й небезпечної в умовах держави, яка «державність» своєї мови має лише на папері. Набагато раціональніше було б вкласти кошти в об'єктивну й авторитетну українську щонаймасовішу газету, яка була б здатна капілярно проникнути в стереотипи мислення суспільства, а також подати об'єктивну інформацію та створити собою противагу брутальним антиукраїнським кампаніям певних часописів, що, власне, *професійно і систематично* працюють над свідомістю суспільства, дірчастою незгірше від швейцарського сиру. Це лише один приклад з маси інших, які засвідчують невміння прогресивних сил раціонально організувати наявні ресурси, задіяти їх для реальної, а не декларативної трансформації суспільства.

Таким чином, «білорусизація» — це справа рук не лише реальних і уявних «чорних сил». Це є парадоксально *спільна відповідальність* різних сегментів політичного та культурного організму сьогодишньої України. Ось тому відмова від «політичного вертеризму», з одного боку, та від традиційної, врешті, для переважної більшості європейських еліт, — анархічної і персоналістської амбіційності, а відтак і *солідаризація прогресивних сил в межах певних конкретних проектів* — це був би перший крок до створення широкого фронту опору процесам «білорусизації» України. Без ілюзій, що процеси «білорусизації» відразу припиняться: їхня сила й тривалість безпосереднім чином залежатиме від здатності до консолідації свідомої частини українського суспільства (враховуючи також присутність у цьому суспільстві свідомої ж таки в громадянському плані частини національних меншин; адже не імперська, а саме глибоко демократична форма стосунків українського соціуму з його національними меншинами є однією з ознак «європейськості» України).

Зрозуміло, якщо «білорусизація» України зайшла б надто вглиб Української держави, то Україна як військово-політична колонія новітньої Росії втратила б остаточно і назавжди будь-яку історичну перспективу.

Крім цього невтішного сценарію, можлива ДРУГА АЛЬТЕРНАТИВА: умовно кажучи, «європеїзація» України. Природно, обсяг цієї статті не передбачає розгляду ані самого поняття «європейськості», ані політичного еквіваленту цієї історіософеми — нової Європи з вічно рухомими кордонами, із складним процесом формування її нової ідентичності. Врешті, на цю тему існує велетенська наукова література.

Обмежимося лише припущенням, що і в цьому другому варіанті Україна теж не відразу позбудеться свого «колоніального статусу». Врешті, перед Україною — якщо колись вона й справді дійде до порогу входу в Європу, — стоятимуть ті ж самі труднощі, які сьогодні переживає Польща, Чехія й інші країни цього кола. Не забуваймо, що Швейцарія і Норвегія в результаті всенародного референдуму відмовилися входити до ЄС; Англія згодилася увійти до ЄС, але не до її монетарної системи, що почнеться від 2002 року. Адже інтеграція в Європу означає добробут лише на наступних етапах. А на початковому етапі інтеграція спричинює надзвичайно складну реструктуризацію всієї системи виробництва, масивну технологізацію, а відтак безробіття і нескінченний ряд матеріальних, фінансових і психологічних проблем, типових для періоду адаптації до життя в цих нових європейських координатах.

Додаймо до цього проблему національних мов на теренах нової Європи, що поділятимуться на «транспортні» (вейкулярні) і «нетранспортні», а, простіше кажучи, на «імперські» й «неімперські», тобто знову «великі» й «малі». Додаймо також проблему уніфікації освіти, яка потребуватиме грандіозних фінансових витрат та застосування велетенських людських і професійних ресурсів. І якщо ера глобалізації, як твердиться, започаткувала кінець національних держав, то як впишеться в цю систему Україна й інші країни східноєвропейського ареалу, які щойно зараз — і шляхом тяжких втрат — здобулися на власну державу?

Ще одне: за давня неprisутність України в циркуляції ідей і проблематики західноєвропейських культур, помножена на ряд специфічних локальних обставин, не може не ослаблювати її потенціал у плані рецепції, асиміляції та відповіді на зустрічні імпульси. Але чим менше Україна буде наполягати на своїй специфічності та унікальності, і чим більше віднаходитиме в собі споріднені з іншими культурами інтелектуальні й естетичні енергії, тим швидше закінчиться цей «вавилонський полон». Україна має навчитися говорити *загальнозрозумілою мовою*, яка була б антиподом «общепонятного языка». «Общепонятный язык» в імперській інтерпретації був носієм фальшивої інформації і засобом відчуження народів у радіусі цього «общепонятного языка» від світової цивілізації. Загальнозрозуміла мова, якої сьогодні вчиться Україна і у сфері політики й економіки, і у сфері інтерпретації власної культури, не може мати ані провіденційного, ані місійного, ані риторичного характеру. Тільки ця мова стане джерелом об'єктивної інформації про Україну і засобом зближення України з іншими політичними та культурними реальностями. Тільки ця мова стане, нарешті, *основним комунікативним механізмом автентичної зустрічі України з Європою і світом*.

Іншого шляху сьогодні немає. І, очевидно, і не може бути. Консолідуючою ідеєю для українського суспільства має стати нині його вроджена європейська природа, культурний синтез його багатостолітньої європейської традиції, до глибини вистражданої та оплаченої занадто багатьма жертвами. *Україна буде українською державою тою мірою, якою вона сформується як держава європейська*.

Якщо Європа сьогодні ще тільки шукає своє мотто, то багато країн вже його мають, в якнайширшому діапазоні. На тлі грандіозного дихання канадійського мотто — «від океану до океану» — сумно звучить нагадування про реальні умови життя на нашій планеті багатьох народів мотто Ботсвани: «Нехай би випали дощі». Україна, як і Європа, ще перебуває в пошуках свого мотто. Будемо сподіватися, що воно не буде схоже на мотто Фолклендських островів: «Залишитись британською колонією». Будемо працювати для того, щоб у мотто української державності, — так само, як у мотто Франції, Німеччини і навіть маленького Сан-Маріно, — було присутнє слово LIBERTAS, Свобода.

Рум—Київ

ЧАСТИНА СВІТУ, ЧАСТИНА МЕНЕ

КОЛЕКТИВНИЙ ТВІР МАЙБУТНІХ УКРАЇНСЬКИХ ДИПЛОМАТІВ

Закінчення. Поч. на с. 3

ри, які переважно не думають про те, як збудувати майбутнє незалежної України, а тягнуть її до Росії. Занадто глибоко вкоренився в суспільній свідомості комплекс "старшого брата". А ще — кожен "тягне ковадру на себе". Невже це нормально, що сьогодні в Україні існують класи не рабовласників і рабів, не феодалів і кріпаків, а "нових українців" і жебраків. І найгірше, що цими жебраками стали переважно інтелігенти, люди професій, які у нас колись поважали (і нині поважають, але за кордоном): вчителі, лікарі, інженери.

Зараз усе вирішують гроші, вони диктують свої умови. І це лякає. Страшно, коли держава втрачає свою духовну еліту.

Юрченко Станіслава

Тепер ми не просто клаптик землі, тепер ми — ДЕРЖАВА!

Ольшевський Євген

Я вважаю, що Україна за роки своєї незалежності посіла незначне місце в Європі. Коли я буваю за кордоном, багато людей зовсім не знають про Україну. Вони вважають, що Росія, Україна і Казахстан — це одне ціле, а не незалежні держави.

Бурлака Оксана

На мою думку, Україна Європі не потрібна. Україна потрібна лише українцям. Навіть якщо Європа і прийме Україну, то лише як дешевий ринок сировини і робочої сили. Історія нам показує, що ще з XIV ст., коли Данило Галицький просив допомоги у Європі в боротьбі проти татаро-монгольської навали, Європа знехтувала Україною-Руссю. Європі не вигідно було допомогти Україні, щоб не зрости під боком сильну державу. Було не вигідно тоді, не вигідно й тепер.

Ястребчак Валентина

Постає питання: невже справді нами зацікавилась Європа? Чи, може, це знак, що ми — українці — будемо вступати в третє тисячоліття з новими поглядами, можливо, новачками в житті країни.

Полегка Карина

Я вважаю, що для того, щоб процвітала наша країна, потрібно думати саме нам і саме зараз, а не тікати від проблем за кордон, не скаржитись на поганий стан економіки, політики чи культури, а самотужки піднімати країну.

Стащенко Олена

В наших школах нас навчали історії країн світу, культури, але, на превеликий жаль, лише ми цікавилися нашими сусідами. Світ знає про нас дуже мало. Вважають, що політики, науковці, письменники та актори зроблять Україну відомою, але, на жаль, це не так.

Треба щось робити, але я ще не знаю — що саме.

Гевел Аліна

Не щастить нам лише з "господарями". Не маємо ми ще тих людей, які б зробили Україну найкращою державою в Європі. В майбутньому ми будемо представляти її на міжнародному рівні, але що зможемо ми (купка дипломатів), якщо нам не допоможуть українські патріоти?..

Чекалюк Анна

Можливість вживання тези Україна-Європа-Світ з'явилась в нас зовсім недавно — попередні покоління й не мріяли про це. Наші пращури боролися, гинули, розчаровувались і знов боролися за цю можливість. А нам боротися вже не треба: в нас є Вона — Незалежність.

В нашій країні багато що змінилось з 1991 року, але залишилося знехтуване ставлення до особистості, людське життя не цінується, більшість населення животіє. Цю більшість вже не задовольняє лише незалежність — їй хочеться хоча б нормального життя, такого, як було за Радянського Союзу. І це лякає.

Отже нам треба діяти (поки ще не пізно). Діяти, доки Україну ще визнають європейською державою. Хай не поважають, але ж визнають.

І якщо зараз в нас немає ні розвиненої сфери послуг, то залишилися ЛЮДИ. Рівень освіти в країні дуже високий, отже, ми будемо кваліфікованими спеціалістами. А поки що треба вчитися і не забувати, що Україна-Європа-Світ — це про нас.

Тименко Олена

Україна — для нас українців — це, по-перше, наша батьківщина, земля наших предків, це і весь наш український народ з усіма його традиціями і звичаями, своєю самобутністю і неповторною історією. «Які високі слова», — скаже хтось, порівнюючи все це із сучасністю, у якій від України залишилась, на жаль, тільки історія.

Росіяни хочуть остаточно придушити український народ, будуючи нафтопровід в обхід України. А європейські країни продовжують викачувати прибутки з нашої нещасної України, і здається, що скоро нічого не залишиться.

Отже, чи не варто уже задуматись, як ми живемо, що ми творимо і що з нами буде далі?

Корпанець Андрій

Саме Росія ставить Україні численні перепони на шляху до інтеграції з Європою. Але, незважаючи на це, Україну визнають більшість країн світу. Тобто можна сказати, що проходить, хоч і повільний, але поступовий процес інтеграції України з Європою та світом.

Козлов Андрій

Україна-Європа-Світ. Ці три слова пов'язані між собою. Не тільки і не стільки географічним центром Європи і географічним євразійським положенням. Скоріш за все, вони мають спільну перспективу розвитку.

Тільки треба ще багато зробити... Наприклад, закінчити роботу об'єднання Міжнародний Валютний Фонд, припинити сварки в парламенті, виховати одне-два покоління спеціалістів з новим розумінням світу і розв'язати їм руки. В цілому, роботи ще досить.

Нью-Йоркський самміт показав, що Україна досить відома не тільки Шевченком і Одесою, а й урядом.

Ось коли не буде у Ніні Корпачової 18-годинного робочого дня, коли не буде Юлія Тимошенко думати про те, як чоловіка з'являти в в'язниці, коли не буде Ющенко перед Президентом кожну людину вимолювати — ось тоді Україна залишить у зірковому намісті Європейського Союзу і знайде собі місце десь на зірці НАТО.

А поки що приймаємо та скасовуємо закони, приймаємо мораторій на смертну кару, а потім гадаємо, куди б це в'язнів діти, сперечаємось з приводу нових Кодексів, мріємо про достатній бюджет і готуємо нові покоління урядовців.

Стягар Дмитро

«Горе тому, хто живе в часи перетворень», — говорить давня китайська мудрість. Мені здається, що такі перетворення в нас ще попереду, і що з успішним подоланням цього складного етапу темпи інтеграції нашої країни до європейських структур, а також виходу її з-під сфери впливу "регіональних імперій", лише зростатимуть. Я ж зичу своїй Батьківщині тільки

успіху в реалізації цих важливих завдань!

Асланян Габріел

Дуже багато зробили для наступних поколінь українські письменники Т. Шевченко, М. Коцюбинський, Г. Тютюнник та інші. Вони змалювали красу України і донесли її до кожної людини. В Україні і дотепер дуже багато обдарованих людей, які можуть не тільки розвивати українську культуру, але й розповісти про неї всьому світові.

Більша частина молоді, яка мала робити все для свого подальшого культурного розвитку, іде в іншому напрямку. Сучасна музика і реклама роблять з них закодованих людей — зомбі, які бачать і розуміють лише те, що їм пропонує телебачення. Так хто ж буде відроджувати українську культуру? Де ж та розвинена молодь?

Фролова Ю.

Україна — частина світу, частина Європи, частина мене. Вона не просто окреслений простір на карті, а місце, при погляді на яке з'являється почуття поваги, любові та патріотизму.

Мало одного бажання жити в сучасній цивілізованій державі, потрібні люди для втілення цього бажання, треба бути впевненим, що ти — саме ця людина і бути готовим віддати всі сили та вміння для досягнення цієї святої мети.

Ганус Олеса

Звичайно, яка людина не мріє бути громадянином провідної держави світу. Українці не є винятком. Але ж чому сталося так, що кожен із нас лише з сумом, неприхованим невдоволенням, а іноді й з образою невідомо на кого згадує про це?

Біслімаки Вікторія

У нас є все: багата земля, розумні люди, але життя — це не казка, де завжди перемагає добро. Становлення держави — нелегка справа. Тепер при владі — ті люди, які жили й керували за часів колишнього Союзу. Їхні звички і погляди сформовані в той час і, на жаль, не можуть змінитися так швидко.

Сиродчук Володимир

Як майбутній дипломат я повинен чітко усвідомлювати місце України у світі і Європі.

Гульчук Катерина

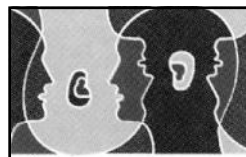
... Я дуже сильно бажаю, щоб через декілька років наша держава стала політичним і культурним центром Європи. І це не безглузда мрія, бо є багато причин та передумов для цього, наприклад: величезні людські, природні ресурси, майже найдревніша культура, а ще відкрите майбутнє як для молоді держави. А оскільки ми — молода держава, то саме молоді повинні творити її і визначати своє майбутнє в гідній державі.

Брюханова С.

Я люблю свою країну і сподіваюся, що може не тепер, а років через 20 наша держава займатиме гідне місце в Європі та світі.

Головне — не втрачати віри в світле майбутнє і в те, що біля керма держави будуть колись високоосвічені професіонали, які піднімуть авторитет України на світовий рівень.

Сірадчук Назар

ЯКОЮ ГОВОРИТЬ ЄВРОПА?

Ведучий рубрики — доктор філологічних наук **Костянтин ТИЩЕНКО**

2. КАВКАЗЬКІ МОВИ — це умовна назва сукупності близько 40 місцевих (тубільних) мов Кавказу, який ще за античності називали «горою мов». Усього цими мовами говорить близько 8 млн. мовців. Традиційно виділяють три групи кавказьких мов: абхазо-адигську (900 тис. мовців), картвельську (4 млн.), нахсько-дагестанську (3 млн.). Найчисленніші мовні колективи з-поміж абхазо-адигських — кабардино-черкеська мова (560 тис.); з-поміж картвельських мов — грузинська (3,5 млн.) і мегрельська (400 тис.); з-поміж нахсько-дагестанських — чеченська (900 тис.), аварська (560 тис.) і лезгинська (430 тис.). В долині річки Андійська Койсу уздовж її 80-кілометрової течії зосереджені 13 малих мов — своєрідний дорогоцінний для науки мовний заповідник у гірському Дагестані. Найменші з них — годоберинська і бежитинська мають по 2,5 тис. мовців, хваршинська і арчинська — по 1 тис., гунзібська — 600 осіб, гінухська — 200 осіб ...

Судячи з зібраних досі даних, до кавказьких мов могли належати також давно згаслі доіндоєвропейські «азіанські» мови Середземномор'я та Закавказзя: урарту, хурритська, хетська, етрусська, пелазгійська, можливо — мова шардана на о. Сардинія, лігурійська та іберійська на Піренейському півострові. За даними сучасної генеалогії мовних філ, кавказькі мови разом з баскською, бурийською, кетською виявляються спорідненими з китайською (!) та канадсько-індіанськими мовами на-дене, утворюючи разом з ними дене-кавказьку мовну філу (Дж.Грінберг), або інакше — еу-кав-кет-сіна-денську... У плані континентальної типології баскська, кавказькі та кетська належать до ергативних мов, історичних попередниць номінативних (Г.Климов).

З точки зору формальної типології кавказькі мови мають чимало спільних рис. Так, в цілому інвентар їхніх голосних обмежений (за винятком окремих мов нахсько-дагестанської групи, які мають до 24 голосних). Натомість розгалужені й багаті системи приголосних. Всі без винятку кавказькі мови мають характерні абруптивні приголосні p', t', k', часом q', x'. У словозміні й словотворі вживані афіксальні засоби. Переважає аглютинативний морфологічний тип (при наявності окремих флективних рис). Порядок слів — SOP, тобто, дієслівний присудок тяжіє до кінця речення, прямий додаток стоїть переважно перед присудком, а означення перед своїм означеним.

У напрямі з заходу на схід — через картвельську (грузинську) мовну область — спостерігається ступеневе зростання рис флективності, спад ролі префіксації, ускладнення системи відмін імен і навики, спрощення дієвідміни, скорочення словотвірних типів тощо. Майже в усіх кавказьких мовах поширена характерна двадцяткова система лічби. Система вказівних займенників — часто тричленна.

Структурні відмінності усіх трьох груп істотні. Так, для абхазо-адигських мов властиве багатство приголосних (до 80 в системі нещодавно згаслої в Туреччині мови убихської або соачі — з околиць міста Сочі) і бідність голосних (усього 2). У граматиці — багатоособовість дієвідміни (з морфемним позначенням до 4 учасників дії) при нерозвиненості відміни. Для нахсько-дагестанських мов типова система іменних класів (від 2 до 8), морфологічні показники яких з'являються в усіх супровідних до імен частинах мови (дієсловах, прикметниках), а також найбільша кількість відмінків (до 40!), чого немає в жодній іншій мові світу. Специфічні риси мов картвельської групи: звичайна двоприголосна структура дієслівного кореня, різноманітність граматичної категорії стану перехідних дієслів та особливо висока насиченість слова приголосними, наприклад: Мткварі «р. Кура», брцхінвале «блискучий», вгрдзнобт «ми відчуваємо». Грузинська — єдина давньописемна мова з-поміж кавказьких (грузинське письмо).

Мови індоєвропейських народів Кавказького регіону (вірменська, осетинська) зазнали помітного кавказького впливу в фонетиці, граматиці, лексиці. До кавказьких запозичень в українській мові належать: вино, вишня, залізо, свинець, печатка. З пелазгійських мов прийшли слова: кактус, канва, кераміка, каніфоль; з етрускої — цистерна, таверна, мантиса, церемонія; з іберійської — кармін та мініатюра. Кавказького походження є, імовірно, назви українських річок Псел (Псло), Псура, Ворскла. Назва міста Одеса надана 1795 р. відвойованому російською армією турецькому місту Хаджибею на згадку про античний Одессос під Варною, проте типовий суфікс -ссос вказує на пелазгійське, догрецьке походження цієї назви (так само, як і в назвах малоазійського міста Едесси або критського палацу у Кноссі).

Річка Прип'ять була рідною

— Шановний Даниле Терентійовичу! Дивлюсь на вас — і відчуваю душу селянина. Але оцей пейзаж перед вікном для мене устократ миліший і рідніший, бо я ж тут недалеко народився. Тут, у Подесенні все моє дитинство. Для мене ця Троєщина — не київська околиця, а рідний Броварський район. Моє село стоїть за Броварами. Та могло б його й не бути... Річ у тім, що за Кремлівським планом першу українську атомну електростанцію мали будувати не на вашій річці Прип'ять, а на моїй синьоокій Десні...

— Он воно що! Тоді вам пощастило... Та я у вашому краю поволі приїждився. Як чорнобильський пенсіонер маю аж отам на вигоні Троєщини три соточки городу. Вирощую щоліта бульбу та цибулю. Ще змалку прикипаю до землі... А той лужок, що видно із вікна, чомусь нагадує мені леваду у селі Нагірцях, при березі Прип'яті. Там я народився.

— Коли ви там були останній раз?

— Села мого нема вже чверть століття... А був я там останній раз минулої весни. Все так цвіло, що страшно стало. Подумалось: для кого? Від моїх Нагірців до ЧАЕС — два рази кинуть палицею. Довелось перевдягатись у старе дрантя. Чого ж заносить в київську квартиру те, що може задзвеніти.

— Я знаю, що у мертву зону нині потрапити важко. Система заборони діє, як ніколи. Служба безпеки не дрімає... Як же вам вдалось пройти за той колючий дрім?

— Спасибі, допоміг мій син Микола. Він і досі там працює на ЕТЕМі. Його підприємство буде в Чорнобильській зоні котельню. Щось американське...

— Котельня — річ важлива. Відколи закрили ЧАЕС, треба ж якось обігріти сей заморожений край... То як же привітало вас рідне село? Те село, якого вже нема й не буде...

— Його навіки схоронили ще на початку сімдесятих років. Така ж нещасна доля спіткала сусіднє село Семиходи, а також наш хутір Підлісний. На місці пустища 1974 року розрили землю і пустили із Прип'яті воду. Коротше кажучи, збудували циркулятор для охолодження чорнобильських реакторів... А село ж моє було, мов писанка. Поруч риба, дуже бистра Прип'ять, а за селом грибні ліси, трава і квіти аж по груди... Троє сіл — Нагірці, Копачі та Карпилівка — називалися колгоспом «Україна»... Я

чагарі, мов дикі джунглі... Щоправда, із високого Янівського мосту бачив, як ідуть супроти течії на нерест косяки язів. Риба теж отруйна... Страшно те, що слова нікому промовити... На околиці колишнього села знайшов заросле гробовище. Тут навіки zostалися мої батьки... Здивувало і розхвилювало мене ось що: той клен, що я посадив колись на могилі батька, пустив свій пагінець на могилі матері. А могила ж від могили далеченько — може метрів двадцять, або й більше. Хоронив же матір я тоді, коли переселився в місто Прип'ять. Тепер ось думаю про

переїхати до родичів у село Копачі. Його теж давно немає. Це ж за дві версти од нас.

— Я довіку буду пам'ятати мертві Копачі, куди я прорвався через рік після аварії. Там жили колись мої найкращі друзі-риболови. Я побачив пустку і руїну... Розбиті мародерами вікна і двері, позрабовані комори, погребі і навіть посудники. Наче пройшли окупанти... Запам'яталася мені така картина: біля новенької криниці з мертвою водою лежала іграшкова лялька із розкритими блакитними очима. А поруч в хаті-сиротині ще хмурило роз-

Чох-чох! За третім вибухом у небо полетів розпечений графіт. Я побачив язикате полум'я, з якого на поверхню реактора потекла брудна вода. Я зупинився, мов укопаний. Що ж мені робити? Що охороняти? Бачив, як під'їхали перші пожежники, чув їхні крики, матючно. Відчував страшенну безпорадність. Звернув увагу на годинник: була перша година ночі і двадцять шість хвилин.

— А що ж було уранці? Кажуть, що деякі прип'ятські рибалки йшли на ранній зорі. Невже ж то люди не відчули небезпеки?

ОДИН ІЗ ПЕРШИХ СВІДКІВ

Бесіда з людиною із мертвого села

Із Данилом Терентійовичем Маруженком я познайомився у столичному Будинку письменників. Це було п'ять років тому — на десяти роковини нашої народної трагедії. Там виступали різні люди, що насправді знають зону смерті, що пройшли крізь лекло вікомовних днів. Їх називають нині єдиним (надто підозрілим) словом: ліквідатори. Але, як я помітив, Данило Терентійович намагався уникати того осоружного слова. Тоді він так сказав: «Який я, люди добрі, ліквідатор? Я звичайна жертва того лиха. Хіба що я — один із перших свідків...» І тихо, і журно додав: «Там навіки залишилося моє село...».

Ось і нині наша дружня бесіда також починається не з тієї анахемської ЧАЕС, навіть не з Прип'яті і тим більше — не з Чорнобиля. Наша мова-розмова тихоплинно протікає перед річечкою Десенкою, побіля київського села Троєщина. Село у білих парусах розквітлих абрикосів прямо запливає до вікна квартири Маруженків на широкій вулиці Каштановій. Тут живуть переселенці з Прип'яті й Чорнобиля, із багатьох колишніх сіл.

над усе любив селянську нашу працю: косити травиче, годувати худобу, садити дерева, ловити рибу, збирати гриби.

— Що ж залишилось від села? Невже лиш та смертоносна вода, що шуміла у відстійнику атомної станції? Я думаю, що ви шукали і знайшли якісь ваші власні сліди.

— Як не дивно, на колишній батьковій садибі ще стоїть нікому не потрібний погріб. Випадково залишилось кілька, вже усохлих, вишень і чотири старі яблуні. Вони вже здичавіли без людей, але пускають парості, цвітуть. Нехай цвітуть, але ж для кого? Навіть всюдисущих горобців ніде я не побачив. А

те, що мій батько матері немовби простяг свою руку...

— А коли уперше ви довідались, що у вашому гніздов'ї будуватимуть атомну станцію? Чи одразу вам сказали правду, чи, як завжди, одурили?

— Ще 1970 року голова нашої сільради Родіон Куранда говорив мені, буцімто у поймі Прип'яті київське начальство хоче збудувати величезний заводник. Облюбували вже Боброве озеро, багате рибою і птаством. Та як дізналися ми правди, то усі (старі й малі) заплакали. Так затужили, наче перед смертю. Я із дружиною та хворою донькою (вона ще змалечку прикута до ліжка) спершу вирішили

Подружжя Маруженків ще селяни...

В центрі мертвого міста

дерте окупантами чоло гнівний, всевидючий наш Тарас. Тоді ж я записав:

Живий Тарас Шевченко кричить у світ: «О люди!»

Але людей немає у мертвому селі.

— Одні йшли у зону нам допомогти. Іноді йшли на смерть. Та були і виродки, які хотіли пожитися на горі, на сльозах... А села, що були навколо Прип'яті, пізніше всі похоронили. Там була зона підвищеної радіації. Що вже говорити про наше сорокатисячне місто Прип'ять. Я прожив там майже десять років — до тієї нещасної ночі. Працював стропальником на ГЕМі. Ми займалися гідроелектромонтажним устаткуванням. Працювали на ЧАЕС.

— То як же трапилось тоді, що ви зустріли незабутню ніч звичайним охоронцем? Ви ж могли б відпочивати...

— Ні, охоронцем ЧАЕС я ніколи не був. Та якраз тоді я підміняв свою дружину Юлію Іванівну в охороні нашого ГЕМу. А це поруч з атомною станцією. Сказати точніше: через дорогу від того четвертого реактора. Отже, пам'ятаю всі подробиці аварії.

— Починаючи із травня 1986 року, я не раз бував у зоні. Мені хотілося правдиво відтворити нашу довічну трагедію. Та я всюди натикався на брехню, або ж мовчанку. Знаю, що була вказівка з Москви, щоб говорити і писати тільки про якусь аварію — не більше. Лише через два дні після неймовірної трагедії газета «Радянська Україна» (орган ЦК) подала коротку інформацію: «На Чорнобильській атомній електростанції сталася аварія: пошкоджений один із атомних реакторів». Щось подібне ви читали?

— Потім цю брехню я читав у московській пресі, де писали про єдиний вибух. А вибухів, повірте, було три. Проміжком у якусь хвилину. Перші два вибухи скидалися на булькання, на клекіт у реакторі. Буль-буль!

— Над розірваним реактором диміло і шипіло. Була жахлива метушня побіля прохідної на ЧАЕСі. Моя зміна закінчилась, та напарник не прийшов. Не міг нікуди дозволитися. Телефони всі мовчали. Ревли сирени пожежних машин. Почали поливати водою всю територію атомної станції і вулиці навколо. З Чорнобиля, Іванкова і Києва посунула міліція. Та мені вже було не до того... Я відчув, що в горлі в мене запершило, потім занудило, а в тілі з'явилась неприродна млявість, вагота. І тоді я пішов до нашої поліклініки, яка була уже забита першими пожежниками. Давали всім якісь таблетки, але мені не вистачило жодної. А тим часом у мене підскочила температура. Вже надійшло (звідки — я не знаю) розпорядження, аби перших постраждалих готувати для відправки на Москву.

— Чи був там переляк? Чи всі працівники ЧАЕС та мешканці Прип'яті вірили насправді в те, що й сьогодні нам нагадує УРЕ (Українська Радянська Енциклопедія): «Паропродуктивним устаткуванням для кожного з встановлених на електростанції блоків є ядерний реактор канального типу великої потужності, який оснащено швидкодіючою системою аварійного захисту».

— Таку дурницю міг писати й говорити тільки голомозий і вухатий академік із Тараші, всім відомий Александров... А переляк, звичайно, був. І не тільки в Прип'яті та Чорнобилі. Я відчував розгубленість і в Києві, а потім у Москві. В числі найперших постраждалих я потрапив до московської лікарні. Скільки нас було — не відаю, не знаю. До літака в Бориспіль їхали три переповнені автобуси. Їхали із Прип'яті через Копачі. Із віконця автобуса я поглядав останній раз на свій копачівський город, де устиг посадити картоплю. Так вона й лишилася у грядці...

— Як зустріла вас Москва?

Будувався Прип'ятський міськом компартії...

Очевидно, ви були для москвичів носіями чорнобильської правди, не було одбою від журналістської братії. Чи навпаки — були ви ізольовані від світу?

— Нас поперевах сприймали, мов коростявих. Пацієнти шостої московської клініки трималися від нас на віддалі. А медперсонал ставився до нас із щирим співчуттям. Одна привітна медсестричка, даючи мені уколи, тихо (щоб ніхто не чув) зізналася у тому, що в сусідній палаті вмирають мої земляки. І витерла сльозу. Та в коридорах поліклініки день і ніч бродили підозрілі типи — нахабні й пикаті. Я здогадвся: хлопці з КДБ...

— Смішно і гірко казати, але з вас ліпили не страждальців, а героїв. Певна річ, були й такі, що мужньо йшли у пекло... Я часто згадую Анелію Перковську — тодішню секретарку Прип'ятського міськкому комсомолу, яку я десь у травні чорнобильського року провідав у київській обласній лікарні і вручив їй подарунки від київських письменників. Газета «Комсомольская правда» називала її «настоющою героїнею», бо вона вивезла і винесла із Прип'яті сотні намучених дітей. Та коли я запитав її, що насправді трапилось у Прип'яті, то вона сказала так: «Та нічого особливого. На четвертому реакторі була пожежа». От і все! Через кілька років, живучи уже в Славутичі, Анелія народила мертву дитину, а невдовзі і сама померла.

— Були й такі. Вмирали, або корчилися у муках, але правди не казали. Бог їм суддя... Та якби ми знали усю правду про Чорнобильське горе, то були б сьогодні здоровіші. Не було (й тепер нема) правдивої картини радіації. Люди задихалися від стронцію, а всесоюзна газета «Правда» писала: «Над реактором чистое голубое небо». Чи ті писаки знають наше горе? Де вони, скажіть, узялися?

— Не всі писаки-журналісти. Не всі вони, звісно, продажні, тупі і брехливі. І досі мені прикро, що на ту «поживу» (чи наживку?) клюнули досить авторитетні московські поети, серед яких — Євген Євтушенко та Андрій Вознесенський. Ці маститі мастаки, сидючи на московському Арбаті, через «Литературную газету» намагалися (ой Боже мій!) прославити Чорнобиль. А ми в сей час, буваючи у зоні, рідним словом лікували підупалі та нагорьовані душі ліквідаторів та переселенців. За покликком обов'язку і совісті у зоні побували (і не раз!) відомі київські пись-

менники: Павло Загребельний, Володимир Забаштанський, Юрій Щербак, Микола Вінграновський, Володимир Яворівський, Світлана Йовенко та інші. Ми збирали також кошти для допомоги потерпілим. Тоді ж я подружився зі школярами та учителями Чорнобиля та навколишніх сіл: Горностайполя, Діброви, Оранів, Дитяток... Варто нагадати і про те, що деякі мої колеги мають узаконене посвідчення та нагрудний знак учасника ліквідації наслідків аварії на ЧАЕСі. Між ними — я також...

— Мені здається, Київ теж сьорбнув чималу дозу радіації.

— Авжеж. Бо де було подітися від неї? Особливо тоді, коли вияв той північний вітер із Чорнобильського (себто — Київського) моря. Ми також мили тротуари, затуляли вікна й двері, вивозили з Києва дітей. А радіація була і на Хрещатику. Опісля багатьох поїздок в мертві села я заліз у київській лікарні із діагнозом двосторонньої пневмонії. Це було влітку 1986 року. Поруч зі мною в палаті так само важко видихав проклятий кашель хлопчик років десяти. «Звідки ти?» — питаю. «— Із Хрещатика».

— Недавно я згадав іще одну чорнобильську подробицю. Кумедія — та й годі!.. Від моїх друзів — охоронців ЧАЕС я не раз чув про витoki радіації ще задовго до аварії. Та й сам я бачив, як щодня машини минають всю територію станції. Та за тією колючою загорожею кожне літо геть вигорала трава, в'яли квіти. Із природної, зеленої — трава ставала сірою чи сивою. І тоді додумалися до того, щоб ночами цю траву поливати зеленою фарбою. Тоді ми вже знали наперед: до нас іде високе начальство з Києва чи з Москви.

— Ні, це не комедія. Це початок нашої трагедії. Ми ніби всі сиділи на реакторі. А страшно було і смішним... Та куди це ви, добродію Даниле, знову поглядаєте в прочинене вікно?

— Та все на той лужок, який видніє вдалині. Пора уже копати та садити всяку всячину. Бо навіщо я воскрес? Щоб жити, щоб тут укоренитися. Подивіться: там справжня зелена трава...

— Дякую вам, Даниле Терентійовичу, за такі розумні і хвилюючі слова. Ви овірили мою пам'ять. Із такими добрими, душевними і мудрими людьми приємно жити на моїй Троещині...

Розмову вів Микола СОМ

І БУДЕ НАМ ПО ВІРІ НАШІЙ...

В цих словах, сказаних майже дві тисячі років тому Тим, Хто хотів вивисити нас з бездумної отари до організації людей, пересторога не бути марновірними, не довіряти сліпо земним поводитирам, лукавим фарисеям, а звіряти свої дії і порухи душі з Божими заповідями. Інакше буде нам по лукавій вірі нашій....

Але в ті, не такі вже й далекі, вісімдесяті ми ще не знали цих слів, як не читали і Святого Письма, керуючись і наснажуючись тільки постановами комуністичної партії, бездумно вручивши свої долі тим, хто відчував нас майже сімдесят років думати, перетворив у робочу біомасу, у безвідмовних кодованих зомбі. І нам усім було затишно й безпечно в тій темені. Настільки безпечно, що ми навіть втратили природний інстинкт самозбереження і збереження роду, помножуючи безум не просто сліпим виконанням, а й оспівуванням у прозі і поезії антилюдських приписів своїх ідолів.

Чому так пишу? А тому, що переконана гірко: чорнобильська трагедія — то не що інше, як розплата нам усім за віру нашу, а точніше — безбожне безвір'я... 26 квітня 1986 року ми отримали всі по вірі лукавій нашій.

Пригадую, що саме в день чорнобильської трагедії на десяту ранку в мене була призначена ділова зустріч із відомим вченим, академіком, директором одного з дуже серйозних інститутів, який, носячи безне-

винну назву, насправді працював на військово-промисловий комплекс, підприємствами якого були буквально забудовані Чернівці. Зустріч була для мене важливою тим, що академік мав стати героєм мого майбутнього нариса, який замовило одне з видавництв. З огляду на засекречену діяльність академіка, робота мене чекала не проста: треба було «виїжджати» на його особистості, людських якостях і т. д. Тому й розмова, що точилася довкола житейських проблем, була довгою, широю і безумовно цікавою. Нам ніхто не заважав, оскільки академік відімкнув усі телефони і відмінив усі прийоми. Але несподівано посеред бесіди в кабінет зайшла секретарка, щось сказала і академік схопив слухавку. По виразу обличчя зрозуміла: дзвонили «згори». Поклавши слухавку, мій герой якийсь час мовчав, а потім конфіденційним тоном сказав:

— На нас рухається радіоактивне облако (так і сказав — облако) — аварія на Чорнобильській атомній.

— Це серйозно? — запитала я. На що він спокійно відповів: — Не думаю, але — побачимо...

На тому наша щира бесіда завершилась, і гнана якоюсь інтуїтивною тривогою, я попрямувала до редакції. Звісно, що ніхто з колег моєї тривоги не розділив, тим більше, що офіційних повідомлень не було, та й взагалі, ми не звичні були тоді чимось тривожитись: за нас все одно все вирішували інші. Але страх за маленьких дітей, які в цей час

перебували в селі на Вінниччині, не давав мені спокою. У відчай почала обдзвонювати всіх знайомих місцевих і столичних фізиків, натякаючи на вірогідну аварію на ЧАЕС, але відповіді були майже однозначними: якщо і сталася аварія, то місцевого значення, і тривожитись не варто.

Господи, та ж це не чайник, це ж — атомна станція... яке місцевого значення! — не могла заспокоїтись. Але спокій радянських вчених, твердих у своїй сліпій вірі у мудрість партійного керівництва, був... олімпійським.

Першого травня тривога за дітей загнала мене аж у село, на Вінниччину. Погода стояла тепла, майже літня. Село садило городи, засівало поля, і в голові не мало про якусь там трагедію. А моя сусідка, почувши про нещастя, сказала із святою простотою: — Що ти там видумуєш, якби щось і сталось, то начальство сказало б і що робити навчило, воно ж не зацікавлене, щоб народ вимер, як-не-як — робоча ми сила...

Та начальство повідомляти та навчати рідний народ не поспішало, гідно тримаючи марку держави, що найбільше переймається життям свого народу (тим часом вивозячи своїх дітей і онуків подалі від Чорнобиля)... І той народ — від академіка до колгоспника — тупо вірив у цю лукаву олжу. Як робоча зашорена конина, бачили тільки, як тепер кажуть, віртуальну стежку до світлого майбутнього, позбавивши себе права думати, аналізувати те, що з нами роблять.

Як не гірко про це говорити, але Чорнобиль був нам по вірі — лжевірі нашій, об'єднавши всіх великою національною трагедією. Радіоактивне «облако», яке 26 квітня рухалося на Буковину, таки досягнуло її, випавши радіоактивним дощем на село Киселів, зачепивши чорним крилом невідомої хвороби — алопеції — Чернівці, зробивши чорнобильцями тисячі далеких від Чорнобиля буковинців і їхніх дітей.

А скільки колгоспниць тої ж Вінниччини, знехтувавши тоді елементарним захистом від радіоактивного пилу, сьогодні хворіють раком шкіри, який іменують пістряком...

Із дня тієї жахливої трагедії, що пустила косу смерті по нашому народу, минуло 15 років. Чи навчила нас чогось доброго біда наша? Чи навести до віри в Того, Хто просвітлює розум, врозумляє душу, вказує істинний путь до блага? Можливо. Та не всіх. Бо, хоч і модно нині стало ходити до церкви і навіть зводити храми, та не до всіх доходить істина Слова Божого. І замість того, щоб з вірою в Бога дбати про достойне земне життя, знову надіємось на земних поводитирів, вибираємо кумирів по нічості і захланності своїй, знову віримо не тим, не тим ввіряємо свою долю, долю своїх дітей і своєї держави...

Галина ТАРАСЮК

На мертвій землі...

УКРАЇНСЬКА СВІТЛИЦЯ

Батьківська хата... Це від її порога ми вирушаємо в далекі і неznані світи. Це до неї ми повертаємося, несучи свої радощі й болі. Це в ній ми знаходимо спокій і затишок, тепло родинного вогнища і батьківську підтримку. І нехай немає в ній дорогих меблів, розкішних килимів, коштовного посуду. Це не так важливо. Перед моїми очима завжди постає звичайна українська хата — привітна, гостинна, багата своїми традиціями, славна своїми господарями.

Якою ж вона була насправді? Чим жили наші предки? Що оточувало їх у повсякденному житті? Щоб зрозуміти і дати відповіді на ці запитання, щоб доторкнутися до нашої історії, ми вирішили створити в нашій школі українську світлицю.

Спочатку була тривала пошукова робота. Мої вихованці (учні 10-а, 9-б, 5-в класів) приносили старовинні речі, які знаходили у своїх оселях, у своїх бабусь, а то й просто в незнайомих людей, які щиро відгукнулися на наші прохання.

Так і з'явилися в світлиці найрізноманітніші речі: прабабусина скриня, мисник, прядка, старовинні ікони, глечики, горщики, рогачі, свита, вишиті сорочки. Є солом'яник, який колись використовували для збереження зерна та часом для перебування в ньому маленької дитини, доки батьки працювали. Є чудово вишиті старовинні рушники, картини, скатерки.

Це була довга, копітка, але захоплююча робота. Коли все було зібрано, розпочалося оформлення світлиці. Ось тут і згодилися розповіді наших бабусь про те, якою ж була українська світлиця насправді. Виявилося, що кожна річ у світлиці мала своє місце, своє призначення, відігравала тільки їй відведену роль. Та й речі, зібрані нами, мають свою цікаву історію, з ними пов'язано найтепліші спогади про найдорожчих людей.

Скриня прабабусі Олени та Олі Онатій кілька поколінь передавалася від матері до дочки, щоб тепер зайняти почесне місце в нашій світлиці, та бабусина хустка, ціна якій сто яєць. Є стіл прадади Романа Маняченка, який зробив він перед самою війною, щоб збиратися великою і дружною родиною. Портрет його прабабусі і прадади зайняв почесне місце у нашій світлиці.

І от світлиця оформлена, все стало на свої місця. Біля входу — піч, на якій красуються намальовані Романом півники. Навпроти печі — покуть (червоний кут), де стоїть стіл, застелений вишитою скатертиною, ікони на стіні, прикрашені рушниками. Біля печі — дерев'яний настил для снання (під); коло дверей — мисник, якому сто років. А там розмістилися прядка, скриня, на стіні висять вишиті рушники — свідчення високої майстерності українських жінок, чоловічі та жіночі сорочки, жіноча свита.

Якою радістю світилися очі Олени та Ольги Онатій, Наталії Дробної, Алли Коробко, Таїси Свирид, Інни Сидоренко, Марини Кошарної, Романа Маняченка.

Наша світлиця — не тільки

музей, де відбуваються екскурсії, де учні та гості знайомляться з нашою історією. Тут також проходять цікаві і змістовні уроки народознавства. Серед них — «Писанка мальована», «Українська світлиця», «Вишивала я рушник» та інші. Так, ми маємо свою світлицю. Це результат великої спільної праці членів гуртка «Українська світлиця» та значної частини учнів нашої школи. Наша світлиця — це наша гордість. Робота над її оформленням триває, тому що кожен з нас відчуває причетність до нашої історії.

Валерія ОНАТІЙ,
учителька української мови і
літератури Єрківської школи
І—ІІІ ступенів, керівник
гуртка «Українська світлиця»

У ХРАМІ ШКОЛИ

Я українка! Дівчина проста —
Черкаської землі дитина.
Я краю Божого лише одна,
Одна з мільйонів душ кровина.
Т. Горбань «Мій рай на землі»

Я українка! Пишаюся я цим! Тим, що народилася на святій українській землі. Пишаюся тим, що змалку звучало в моєму домі Кобзареве слово, яке виховувало мене.

Минули роки. Україна стала незалежною. По-іншому зазвучало натхненне слово Кобзаря в моїх думках, які лягли на папір рядками:

З граніту пізнання,
Із «Кобзарем» в руках
Творю палац життя
На чотирьох мостах.

Замислююся над тим: звідки прийшло це до мене? Мабуть, усе розпочалося тоді, коли у Шевченківські дні, під час проведення тижня української мови, було оголошено конкурс на кращий вірш. Я спробувала свої сили. Ця спроба увінчалася успіхом. Ніколи не забуду, як ми, дівчата-десятикласниці, відчули себе в ролі жінок, яким було віддано серце великого Кобзаря. Свято мало назву «Жінки у драмі кохання Шевченка». Ділилися почуттями Варвара Репніна, Агата Ускова, Ганна Закревська...

Саме відтоді українське слово, пісня, звичай полонили мене назавжди. Уроки в кабінеті української мови стали святом, на яке чекаю з нетерпінням. Саме тоді і з'явився в нашій школі осередок «Молодої Просвіти».

Духовний початок «Молодої Просвіти» — це наша вчителька Любов Миколаївна Озірська, покровителька наших мрій, сподівань. З її творчого благословення народився вже не один поет у нашій школі. На уроці говорить щиро, порадить, навчить, і народжується в душі натхнення, що потім шукає на папері свої рими. Так сталося і зі мною. Пощастило мені, що в час, коли я відчинила віконце серця, зазирали туди її теплі очі... А далі світ безмежний і щасливий — світ поезії.

Богиною ця вчителька стала не тільки для мене, а й для всіх палких прихильників українського слова. Тому що не тільки на уроках учить нас шанувати своє минуле, знати «чії ми діти», а на заняттях літературно-драматичного гуртка «Просвітляночка» допомагає глибше пізнати побут, звичаї, культуру нашого народу. Внаслідок такої творчої співпраці з'явилися на сцені шкільного театру «Кайдашева сім'я», «За двома зайцями», «Назар Стодоля», «Дай серцю волю, заведе в неволю».

Просвіт'яни мають можливість не тільки показати свої акторські здібності, а й поділитися думками і почуттями з друзями у рубриці «Творчість юних» газети «Літературна Черкащина». Про таїну слова дізнаємося з газети «Рідна мова в рідній школі».

І все це є витвором фантазії молодих просвіт'ян, які збираються в майстерні слова — звичайній українській світлиці. У нашому кабінеті, як у музеї: судники, глечики, горщики, вишивані рушники, полотняні сорочки, святі образи... Ця атмосфера допомагає знайти себе в театрі життя. І я впевнена, що здібними акторами ми станемо лише тоді, коли будемо виконувати ролі за здібностями, як радив нам мудрий Сковорода.

Тетяна ГОРБАНЬ,
голова осередку «Молода Просвіта» Коробівської СШ
Золотоніського району Черкаської області

ЯКЩО «ПРОСВІТА» І ОСВІТА РАЗОМ...

Коли ви завітаєте до Першої української гімназії м. Миколаєва, то відразу ж побачите вислів відомого історика-просвітителя України Михайла Грушевського: «Яке велике діло, щоб народ мав добру школу на своїй рідній мові, — без цього не може бути він просвіченим, заможним, щасливим». Ці слова стали візитною карткою гімназії.

«Хай навкруги учня будуть речі рідні, щоб він в них кохався, привчався любити все рідне, присвячувати йому всі сили свого духа й тіла. Любов до рідної країни — це перший найкращий крок до широкої вселюдської гуманності, пошана до людей — це вияв самоповаги й бажання собі й другим волі та незалежності. Хай на стіні нашої майбутньої рідної школи висить портрет великого апостола правди й науки — Тараса Шевченка, на вікнах стоять квітки, на стінах — рушники з рідним вишиванням...

В такій веселій, новій ук-

раїнській школі виростуть дітки на радість і на користь Україні, в такій школі й учитель буде набиратися бадьорости, віри в свою роботу, буде ставити собі за мету, щоб діти стали справді добре вихованими, стали розумними й зробились, дійшовши віку, добрими і корисними громадянами своєї Батьківщини. В такій гуманній, активно творчій національній школі оживе слово незабутнього вчителя і апостола гуманності — Тараса Шевченка» — писала в своїй роботі «Нова школа» український педагог Софія Русова. Таку школу, про яку мріяли М. Грушевський, С. Русова, М. Аркас, ми намагаємось створити з нашим педагогічним колективом, в якому працюють активні члени первинного осередку «Просвіти»: Н. Волошина, Г. Бережна, А. Тарновська, Г. Калиновська, Л. Аристова, О. Лагодна, О. Чернявська, Г. Ткаченко, О. Каліній, З. Мультан, В. Качура та інші.

Згідно зі Статутом Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка серед основних завдань Товариства — сприяння утвердженню української мови як єдиної державної мови в усіх сферах суспільного життя, розбудові та зміцненню Української держави.

Шукаючи шляхів піднесення престижу і статусу нашого закладу, педагогічний колектив поставив за мету створити цілу систему навчання і виховання гімназистів, бо саме українська гімназія має бути сьогодні в центрі відродження рідної мови і літератури, історії, традицій, звичаїв, особливостей культури, усної народної творчості, основ рідної педагогіки.

Ми розглядаємо українську мову не лише як мову навчання, а як основу державотворення, і в цьому внесок нашого осередку «Просвіти».

Для вчителів постійно ведемо семінар «Культура рідної мови», яким керує заступник

голови осередку Н. Волошина. Питання впровадження Закону «Про мови» розглядаємо в педагогічних майстернях, на засіданнях предметних кафедр. Намагаємось вводити інноваційні технології: робота з учнями за індивідуальними планами з використанням пакетів пізнавальної діяльності (з української мови та літератури).

Управління освіти міськвиконкомку та НМЦ випустило науково-методичний вісник для вчителів української мови та літератури «Слово — диво» з досвіду роботи Н. Волошиної, її методичні наборки також розміщені на сторінках всеукраїнського часопису «Дивослово». Г. Ткаченко стала переможцем міського конкурсу «Вчитель року» у 1999 році. 1 грудня 1998 року до 5-річчя гімназії започатковано газету «Гімназійна родина», якою опікується член Товариства О. Чернявська. Вже видано одинадцять номерів, де публікуються літературно-по-

етичні твори наших дітей до Свята рідної мови, Свята матері, до Дня знань. Одне слово, працюємо ми не покладаючи рук. Важко навіть порахувати всі наші «добрі справи».

«...Нація, позбавлена своєї мови, історії, традицій, — це нація без майбутнього». — І ми про це пам'ятаємо щодня. Я вірю, що настануть такі роки, коли наша рідна українська мова підніметься, розквітне і чарівним звучанням вільно рознесеться по всіх куточках землі». Так написала в учнівському творі Олена Шалунова, випускниця гімназії 1997 року, студентка Миколаївського педінституту.

С. БЕРЕЖНИЙ,
голова шкільного осередку,
член ради обласного
об'єднання Всеукраїнського
товариства «Просвіта»
імені Тараса Шевченка

Ім'я С. Черкасенка — автора чудових збірок поезій, оповідань, драм, романів — стоїть в одному ряду з такими визначними літературними постатями, як О. Олесь, В. Винниченко, М. Чернявський, Г. Чупринка, М. Вороний. Надовго вилучений з літературного процесу, замовчуваний письменник сьогодні поступово повертається до нас у своїх творах, воскрешаючи цілий пласт української культури початку ХХ століття.

Спиридон Феодосійович Черкасенко народився в 1876 році в м. Новий Буг, неподалік від м. Миколаєва. Закінчивши в 1895 році Новобузьку учительську семінарію, вчителював, завідував літературною частиною у першому професійному театрі Миколи Садовського. Водночас писав поезію, прозу, займався перекладацькою, педагогічною та громадською діяльністю. Був солдатом під час Першої світової війни, входив до складу редакційної колегії місячника «Сяйво». 1917 рік митець сприйняв нейтрально, а згодом пішов за підрозділами січових стрільців та законами УНР на Захід. Проте повністю прихилитись до УНР Черкасенко не зміг, і наприкінці 1919 року він виїздить з Києва разом із театром М. Садовського спочатку до Вінниці, потім до Кам'янця-Подільського, а згодом — до Румунії, Австрії, Угорщини та Чехословаччини. Дебютував Черкасенко як драматург у 1906 році драматичним етюдом «Жах», який був поставлений у народній театральній трупі Д. Деркача та народним театром у Ромнах. Критика тоді дорікала Черкасенку за захоплення символізмом та мелодраматизмом, не залишилось непоміченим і те, що він у своїй драматургії історичне минуле висвітлює тільки

з націоналістичних позицій. З 1909 року виходять перші його збірки поезій «Хвилини» та новел «На шахті».

Взагалі С. Черкасенко — автор понад двадцяти різноманітних драматичних творів: трагедій, драм, комедій, одноактів, скетчів, етюдів, створених на основі народної творчості.

У двадцяті роки Черкасенко як драматург разом з В. Винниченком, О. Олесем, Г. Хоткевичем бере участь у формуванні нового напрямку в українському мистецтві — модернізму, що, на їхню думку, поставило б Україну на рівні з передовими європейськими державами. І найвідоміша п'єса С. Черкасенка

Український драматичний театр імені Франка у Вінниці (режисер Гнат Юра). П'єси Черкасенка ставили такі режисери, як М. Садовський, І. Мар'яненко, С. Сабінін, І. Сагатовський, А. Ратміров, М. Тінський, В. Василько, Й. Сірий тощо. В його виставах грали зірки української сцени: М. Садовський, М. Заньковецька, Г. Затиркевич-Карпинська, Л. Ліпицька, Г. Борисоглібська, І. Мар'яненко, С. Паньківський, К. Рубчакова, Л. Курбас, Л. Хуторна, О. Корольчук, А. Бучма, В. Василько, О. Сердюк, Н. Ужвій...

Чимало Черкасенко прислужився історії культури, народного мистецтва, виступаючи з ґрунтовними полемічними стат-

Жицька майже завершили його життєпис. Образ письменника постає більш рельєфно і з позицій сучасної української мистецтвознавчої науки. Однак «білими плямами» в його біографії залишаються роки першого періоду життя і навчання в Новобузькій учительській семінарії, себто початок його літературної діяльності, мету якої він висловив у ранньому вірші «Батьківська бандура»:

*Бандура батьківська в забутті
Висіла в хаті на стіні,
І, довгим сном неначе скуті,
Ослаби струни мовчазні.*

З стіни, німую, я жахливо

турно-музична композиція «Письменник С. Черкасенко — наш земляк» мала успіх у школах міста, технікумі, педколеджі, на виробництві. Справжньою подією стало відкриття пам'ятної дошки на будинку, де мешкала родина С. Черкасенка.

2001-ий рік для нас особливий. Готуючись гідно зустріти 125-ту річницю від дня народження нашого земляка Спиридона Феодосійовича Черкасенка і 10-ту річницю незалежності України, ми розробили спільно з районною владою ряд заходів. Хочемо назвати ім'ям С. Ф. Черкасенка одну з вулиць нашого міста, педагогічний коледж, у минулому семінарію, яку закінчив письменник. До речі, міськрада так і не прийняла позитивного рішення щодо перейменування вулиці. Немає зрушень і щодо присвоєння імені письменника коледжу. Заплановано провести районний фестиваль патріотичної пісні «Батьківська бандура» з тим, щоб переможці взяли участь у святковому концерті з нагоди 10-ої річниці незалежності України. Завершується робота зі створення районного благодійного фонду імені С. Ф. Черкасенка, який пропагуватиме його творчість та сприятиме утвердженню української культури.

Новобузька районна організація «Просвіта» звертається до всіх просвітан і громадськості з проханням підтримати нас і достойно відзначити 125-річний ювілей від дня народження Спиридона Феодосійовича Черкасенка — знаного письменника в Україні та за її межами.

В. ГАЛУЩЕНКО,
голова Новобузької районної організації «Просвіта» на Миколаївщині

ЗГУК БАТЬКІВСЬКОЇ БАНДУРИ

До 125-річчя з дня народження Спиридона Черкасенка

«Казка старого млина» являє зразок високої європейської драматургії, насаженої тонким психологізмом.

Його п'єси ставились не тільки в народних театрах, але і в таких відомих, як театр М. Садовського, Кийдрам, Перший народний театр імені Т. Г. Шевченка, театр імені Франка. А Перший український зразковий театр у Харкові відкрив сезон 1919 року постановкою трагедії С. Черкасенка «Про що тирса шелестіла» (режисер Л. Сабінін). В репертуарі Катеринославської пересувної драматичної трупи агітпропу особливий успіх протягом січня—червня 1920 року мала його драма «Повинен» (режисер М. Гальченко). Того ж року цю драму показав і

тями про Лесю Українку, Миколу Лисенка, Юрія Федьковича, Тараса Шевченка, Уїльяма Шекспіра.

С. Черкасенко нерідко виступав із популяризацією науково-технічних досягнень серед населення. Так, ще в 1910 році він публікує оригінальні, розраховані на широкі маси, статті «Що таке сцена», «Про небо», «Як народилася пісня», «Убогий єврей», «Граматика-букварець» тощо.

Драматургія С. Черкасенка ще до 1917 року дістала високу оцінку М. Вороного, І. Стешенка, С. Русової, М. Комарова, П. Тичини, М. Рильського, М. Грінченка.

Сучасні біографи письменника С. Мишанич, Л. Барабан, Т.

*Ізняв і струни підтягнув,
Торкнувся пальцями — на диво
Із неї згук мені загав.*

*І серце полум'ям гарячим
У тую ж мить він розтопив,
Уста шептали дивні речі,
А згук той з ними в лад гудів.*

*Від того часу я бандури
Не випускаю із руки
І все на ній силкуюсь, хмурий,
Згадати гарно, як батьки.*

Отож ми, земляки С. Черкасенка, тут, у Новому Бузі, по крихті збираємо відомості, які стосуються раннього періоду його творчості, родини, друзів.

Несемо також слово про нашого земляка до людей. Підготовлена просвітянами літера-

СЯЙНИЙ ПРОСТІР ДУШІ

Катерина Квітчаста — просвітянка з Охтирки, що на Сумщині. Про її небайдужу душу і активну громадську позицію свідчить уже й те, що вона, авторка десяти книг поезії, була обрана делегаткою V та VI з'їздів «Просвіти». Катерина Квітчаста перемагала в літератур-

них конкурсах, зокрема, Світової Федерації Українських жіночих організацій (1991). Нині пані Катерина підготувала до друку свою найголовнішу книгу «Охтирський берег і вічність», а декілька поезій із цього збірника запропонувала читачам нашої газети.

В КАЛИНОВИХ РОСАХ

Калина дарує кохання світанку —
цілунками він припадає до роси
і, ніжно зітхнувши, туманами тане
в діброві, де трави ніхто не косив.

Калина ж буяє у просторі сонця,
світліття піднявши заросених мрій.
Лиш Богу відомо, як їй довелось
красу сповивати в сухотах завій.

Красу сповивала, галуззям рясніла,
біліла фатою без тіні нудьги,
намістом червоним горіла над снігом,
тулила до серця прозорість жаги...

В КАЛИНОВІЙ ПОВЕНІ...

*Поетові М. Московці до
назви його збірки
«Калинова повінь»*

Ви — далеко... А здається поряд десь:
голос Ваш струмле по струні
і зникає в калиновій повені,
де чуття яріють весняні.

І яка ж то сила в серці схована,
що хита ліричні береги?...
Хто згубився в калиновій повені,
той до неба віднайшов шляхи...

ДУШІ ВЕЛИЧНІСТЬ

В жінки є сім'я-любов, удачі...
В мене ж — лиш поезія... І все ж
жінка заздрить — іноді аж кряче
на мій захват в розбризках пісень.

Мабуть, пісня — це душі величність:
їй не зрозуміти заздрість ту.

Хай мої пісні плинуть у вічність,
почуттів зберігши чистоту.

ВІЧНІСТЬ СВІТІТЬСЯ (ноктюрн)

Вічність світиться — небо зоряне,
лід відсвічений на землі:
в його ковзаннях між тривогами
мій охтирський край забілів.

Хтось у сон пірнув, наче в літепю.
Хтось по саяво йде до криниць:
лід прорубує, пальці збиті геть —
джерело на дні аж дзвенить.

Жінка з відрами... Сніг у попелі
відгорілих літ на межі...
Жоден штрих життя не загубиться
в саянім просторі для душі.

ДАХ МІЙ У ЗОРЯХ...

Сновидінь наберу повну пригоршу
в тихім лузі, що спокій гойда.
Мрійний обрій підковою вигнувся
і зірками сипнув на мій дах.

Вже Охтирка пливе дивом зоряним
над бентежжям туманних хитань.
На світанку схилилось над зошитом,
котрий всі мої сни прочитав...

ВІДГУКНУТИСЬ ЗОРЯНО В ДУШІ

Виганяю свої зорі пасти,
коли край охтирський спочива,
і шукаю свій найліпший настрій,
щоб його покласти на слова.

На слова, що зійдуть силоцвітом
при якійсь натовленій межі,
щоб комусь під хмарами та вітром
відгукнутись зоряно в душі...

СТВОРИЛИ ЛІТОПИС ПІДГАЄЧЧИНИ

У минулому році вийшов друком історико-мемуарний збірник «Підгайчани в боротьбі за волю України». Головний Комітет, який готував книгу, очолювали Василь Ліщинецький — голова, та члени Петро Твардовський, Петро Пшеничняк та Василь Колодичин. Обсяг книги понад 600 сторінок, у ній вміщено 460 світлин. Надрукована у видавництві «Горлиця» (м. Тернопіль). Над збірником працювали понад 6 років у США. Декілька разів приїжджали з-за кордону п. Ліщинський і п. Твардовський на Підгаєччину, відвідали всі села, щоб зібрати спогади сучасників і очевидців подій національно-визвольної боротьби на теренах колишнього Підгаєцького повіту Тернопільського краю в 30-ті, 40-ві і 50-ті роки ХХ століття. Події охоплюють місто Підгайці і 64 села повіту, а не тільки сучасного району, до якого належать 20 населених пунктів.

У книзі зібрані матеріали про боротьбу населення проти польських, німецьких і більшовицьких окупантів. Вона дає відповідь на питання: хто виховав таких сильних духом учасників визвольної боротьби і, передусім, героїв ОУН-УПА, чому підгайчани виявили високу національну свідомість, любов до України і прагнення до волі, заради чого терпіли муки в тюрмах і концтаборах, жертвували власним життям і життям майбутніх своїх дітей.

Формували борців за волю такі національні громадсько-політичні організації як «Просвіта», Союз українців, осередки ОУН, молодіжні об'єднання «Пласт», «Сокіл», «Луг» та ін., а також українське греко-католицьке духовенство та українська світська інтелігенція.

У книзі подано матеріали про діяльність ОУН-УПА в кожному селі з конкретними прізвищами односельців (а їх понад 5 тисяч), які боролися і загинули або вижили після багаторічних страждань у невольницьких тюрмах і таборах. Це лише незначна частина спогадів та особистих свідчень реальних людей, це не є витвір чиєїсь фантазії, а крик душі учасників того періоду. Переважна більшість населення, яке підтримувало боротьбу чи брало в ній участь, безіменна.

Ця книга — жива історія хай невеликої частини України, але в ній відбите трагічне і героїчне минуле всієї Західної України. Вона не залишає байдужим нікого. Честь і слава тим, хто працював над книгою та численним жертводавцям за кордоном, які вийшли з Підгаєччини, люблять свою далеку батьківщину і на кошти яких надрукований збірник.

Ядвіга ФЕДИК,
член «Просвіти» м. Козова Тернопільської області

ВІННИЧЧИНА — КРАЙ КОЗАЦЬКОЇ СЛАВИ

— так називалася всеукраїнська науково-практична конференція, присвячена 350-річчю розгрому польських загарбників під Вінницею. Її підготували вінницькі просвітяни спільно з науковцями Вінницького педагогічного університету, співробітниками Вінницького краєзнавчого музею, письменниками краю.

24 березня, в день конференції, у Вінниці також відбулася прем'єра фільму голови Вінницької обласної «Просвіти», який виступив автором і режисером кінострічки про Івана Богуну.

Конференція прийняла ухвалу, в якій, зокрема, наголошує на необхідності поставити у Вінниці пам'ятник герою козацтва, славному полковнику Івану Богуну. Ця пропозиція передана в органи місцевої влади. В роботі конференції взяв участь відповідальний секретар Центрального правління Всеукраїнського товариства «Просвіта» Микола Нестерчук. Редакція газети «Слово Просвіти» попросила його поділитися своїми враженнями.

Микола Нестерчук:

— Одним із основних завдань «Просвіти» є формування національної свідомості українців, виховання святих почуттів любові до Батьківщини, до мови, історії та культури народу.

На героїчних сторінках української історії виховуються патріотичні почуття.

Українська історія щедра невимрущою славою, подвигами кращих синів Батьківщини. Особливе місце займає розгром польської шляхти під Вінницею 350 років тому українським військом на чолі з лицарем України Іваном Богуну.

Саме велика любов до України у Івана Богуну та у славного козацтва, всього українського війська була духовною основою перемоги над польською шляхтою, над чужинцями, над зайдами і загарбниками.

Сьогодні «Просвіти» конче необхідно акцентувати увагу наших людей на героїчних сторінках вітчизняної історії. Згадаймо перемоги Б. Хмельницького під Жовтими Водами, Корсунем, Івана Виговського під Конотопом, а пізніше — героїв Крут, героїзм вояків ОУН-УПА тощо.

Досить плачів та ридань! Маємо вселяти силу духу, засівати зерна гордості та національної гідності в душах українців. Світ поважає славних духом людей. Дітей, молодь маємо вчити чим і ким пишатися. Питання патріотичного виховання повинні бути постійно в центрі уваги нашої діяльності.

Вакуум, створений ідеологічним нігілізмом держави, кожна політична сила заповнила на свій розсуд. А в результаті вийшла еклектична мішанина підходів та оцінок. Така ситуація нас, українців, не влаштовує. Для того, щоб змінити ситуацію, маємо робити все, щоб згуртувати українство, вміти захищати себе, відстоювати свої права та інтереси, боронити нашу Україну, мову, культуру, самих себе.

Вікопомний подвиг предків кличе нас до об'єднання патріотичних сил і до захисту наших провідників, наших духовних цінностей.

Битва за Україну, як і 350 років тому, продовжується. Ми, просвітяни, це добре знаємо. Бо в духовній сфері порожнечі не буває.

Треба осмислювати героїчні сторінки нашої історії. Перемога українського війська під проводом славного сина України Івана Богуну під Вінницею — одна із таких сторінок.

«Старі» в'язні називали наймолодшу серед них Ніну «ведмедиком», але це був відважний ведмедик. Одного разу, взимку, група ув'язнених не встигла до перевірки повернутися з лісопавалу. Покаранням був зачинений барак. Ніч на морозі під сорок градусів для зголоднілих виснажених жінок була б смертельною. Тоді Ніна підняла галас, стукала у двері. Погрози охорони, побої, пересмикування затворів автоматів не спинили

Москви чи Ленінграду попрацювати в бібліотеках або на цікаву конференцію. І ще були нічні години, коли можна було увімкнути лампу, відгородитись її світлом від усіх життєвих справ і, нарешті, поринути у Математику — найбільшу любов її життя. Без науки вона вже не могла існувати.

В 1988 році Ніна Опасівна захищає докторську дисертацію на тему «Нові типи парних (потрійних) інтегральних рівнянь з

донини керує семінарами «Крайові задачі», «Спеціальні функції», «Диференціальні рівняння» тощо. Вона — керівник курсових і дипломних робіт, кандидатських дисертацій, багаторазовий опонент на захистах докторських та кандидатських дисертацій, що засвідчує її високий авторитет в математичному світі та вагомість досліджень, здійснених нею.

Слід відзначити, що вже багато років Ніна Опасівна зби-

ЇЇ ЛЮБОВ — УКРАЇНА І МАТЕМАТИКА

Професор математики Ніна Опасівна Вірченко з тих людей, які підносять репутацію України як наукової держави, стверджують імідж українки як сучасної, освіченої, інтелектуально розвиненої, політично свідомої жінки.

Обдарована дівчина закінчила школу після війни з золотою медаллю. Вона мріяла про науку, захоплювалась математикою. Вирішила спробувати свої сили у Київському університеті імені Т. Шевченка, обравши механіко-математичний факультет. І успіх — прийняли! Юна студентка їде навчатись до столиці України.

Київ! Повоєнний, зруйнований, голодний... Але скільки тут цікавого! Байдуже, що в підвальної кімнати гуртожитку їх було 19, бо туди Ніна повертається лише переночувати. Університет, театри, виставки, філармонія. Дівчина блискуче вчиться, смілива, незалежна. Вона мріє про міжпланетні польоти космічних кораблів. Ця мрія і приводить її до студентського гуртка, де студенти не тільки мріяли, а й складали наукові гіпотези, як ці польоти здійснити.

Але не забуваймо, що надворі 1948 рік, і репресивна сталінська машина працює. Цей молох потребує нових жертв, бажано найкращих, найталановитіших. За доносом — Ніну Вірченко, разом із студентами гуртка та викладачами, заарештовано. Їх звинуватили у політичній змові, заколоті, який нібито таємно готувався.

Сімнадцятирічна дівчина опинилась віч-на-віч з досвідченими катами, але не зрадила ні себе, ні своїх товаришів. Це була її перемога над системою. «Найгуманніший» суд засудив її на 10 років спецтаборів у Східному Сибіру...

Потім були етапи. Десь під Уфою вона отримала листа з чоловічої зони. Орест, прізвиська якого, на жаль, вже не пригадує, присвятив їй свої вірші:

*О, не забуду я, що в ці години
Зі мною разом йшла
Моєї скореної Батьківщини
Нескорена дочка.*

Ніна Вірченко бачила таке, що не може забути і не хоче згадувати. Вона пережила те, що не можна пережити.

Тепер з творів, спогадів знаємо про Гулаги, але й досі політв'язні не люблять розповідати про минуле, бо хто там не був, не може збагнути, яке це пекло.

дівчину. До неї приєдналися інші. Барак було відчинено. На Ніну чекав карцер, але вона перемогла.

«Мені нічого було втрачати», — згадує Ніна. Політкаторжанок не відпускали, додаючи усе нові та нові терміни покарань. Надії не було. Майбутнього не було. Були тільки мрії і спогади, спогади про тепле літо, про Україну...

Як можна було залишитись людиною в нелюдських умовах?! Який залізний стрижень був у слабкому тілі, яке били, морили голодом і холодом?! Цим стрижнем була її душа, її віра, була любов і туга батьків, що долітала до Сибіру. Ніна не зламалась, і це знов була перемога, її перемога над руйнівною машиною репресій...

Після смерті Сталіна найбільш одіозні вирокі було переглянуто. Після 6 років ув'язнення Ніну Вірченко було амністовано як «малолітку». Майже скалічена фізично, з хворими обмороженими ногами, з слабким зором, Ніна їде додому. Пересадка у Києві... Вона не втрималась, пішла до університету, торкнулась до його червоних стін. Але вчитись тут їй, «ворогові народу» було заборонено. Понад 3 роки Ніна викладає в середній школі математику і фізику, і знов, і знов намагається вступити до різних вузів України. Марно, оскільки вирок і досі не скасовано, анкета закриває дорогу до вищої освіти.

Тільки в 1956 році, вже під час «хрущовської відлиги» Ніна поновлюється у Київському університеті. Вона відмінно закінчує курс навчання і отримує рекомендацію до аспірантури. Наука захоплює її.

Після захисту кандидатської дисертації Ніна Вірченко талановито поєднувала педагогічну та науково-дослідницьку роботу. В 1965—1973 роках вона працювала на кафедрі математичної фізики КДУ доцентом, а з 1974 року — доцентом кафедри вищої математики КПІ.

Цей час не був легким. Нестача грошей, відсутність пристойного житла, маленькі доньки, їхні хвороби, старі батьки... І невідступна тінь минулого, чиєсь пильне око весь час стежило за кожним кроком, кожним словом.

Єдиний прятуюнок — заглиблення у роботу. Замість нової сукні — купляла книжки, могла за власний кошт поїхати до

спеціальними функціями», і присвячує її своїм батькам.

Ніна Опасівна — одна з небагатьох жінок не тільки в Україні, а й у всьому колишньому СРСР, хто займається проблемами математичної фізики. У колі її наукових інтересів — проблеми математичної фізики, теорія диференціальних та інтегральних рівнянь, спеціальних функцій та інтегральних перетворень, застосування їх до задач прикладної математики й механіки. Її праці дістали міжнародне визнання.

Н. О. Вірченко — автор понад 260 наукових та науково-методичних праць, у т. ч. 15 книг: «Парні (потрійні) інтегральні рівняння» (1989), «Математика в афоризмах, цитатах і висловлюваннях» (укр. мовою — 1974, рос. — 1984, японською — 1989 і 1995), «Дробові інтегральні перетворення гіпергеометричного типу» (1995), «Графіки елементарних та спеціальних функцій» (1996), «Основні методи розв'язання задач математичної фізики» (1997), «Узагальнені функції Лежандра та їх застосування» (1998) та ін.

Н. О. Вірченко — академік АН ВШ України, член Українського, Американського, Австралійського, Бельгійського, Едінбурзького, Лондонського математичних товариств, НТШ, Соросівський професор (1997), лауреат І премії НТУУ КПІ (1998), заслужений викладач НТУУ КПІ (1999), Голова Науково-Методичної Ради Всеукраїнського товариства політв'язнів і репресованих. Нагороджена орденом Ярослава Мудрого від АН ВШ в 1999 році. Її ім'я занесено до міжнародного довідника «Who is who in the World». Є серед її нагород і медаль «із щирого сплаву почуттів» Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка «Будівничий України».

Ніна Опасівна — учасник багатьох міжнародних наукових з'їздів, конференцій, конгресів, на яких вона неодноразово керувала роботою секцій; доповіді її завжди викликають велику зацікавленість у фахівців.

Вона — обдарований педагог із понад сорокарічним стажем роботи, керівник наукових студентських семінарів. Для кількох студентів ці семінари були першими сходинами до Науки!

Ніна Опасівна — багаторічний керівник наукових семінарів, на яких зустрічаються науковці різних вузів. Від 1963 і

рає, впорядковує та вдосконалює українську наукову термінологію. Накопичено матеріали великого українсько-російсько-англійського словника, в якому відчувається гостра потреба.

Ніна Опасівна ніколи не забувала тих, з ким зустрічалась у тяжкі роки випробувань в сталінських таборах. Задовго до утворення Всеукраїнського товариства політв'язнів та репресованих, вона допомагала своїм товаришам-політв'язням, старим скаліченим жінкам, їздила до них, підтримуючи їх морально і матеріально.

Роки, хвороби дають знати про себе. Так багато зроблено, вирости доньки, можна було б перепочити, але Ніна Опасівна захоплюється справою повернення із забуття імені українського академіка Михайла Кравчука, репресованого в 1938 році. Він загинув в 1942 році на Колимі. Праці його майже забуті в Україні. Понад 35 років по крупицях збирає Ніна Вірченко відомості про талановитого математика. Зараз закінчує упорядковувати книжку про нашого видатного співвітчизника.

Ніна Опасівна стала ініціатором та організатором вже восьми Міжнародних конференцій імені академіка М. Кравчука, що проходять в НТУУ КПІ з 1992 року. Буває й таке, що фактично весь оргкомітет уособлює вона сама: складає програму, на власні гроші закуповує конверти і розсилає запрошення, зустрічає і розміщує гостей, розсилає збірники тез тощо.

Її жадоба до праці, закоханість у науку, скромність, толерантність, інтелігентність є взірцем для будь-якого науковця, викладача чи студента. Коли їй скаржаться на нестачу часу, грошей, здоров'я — Ніна Опасівна тільки посміхається. Їй, що пройшла важкі випробування, в кого вкрали найкращі роки життя, ця праця здається щастям. Люди, подивіться навкруги! Для вас — тиша бібліотек, книги та Інтернет, радість подолання і відкриттів! Вчіться, працюйте, долайте долю! І ви станете переможцями, як стало нею білява дівчинка Ніна, а нині — професор, доктор фізико-математичних наук, академік АН ВШ Ніна Опасівна Вірченко.

**Кафедра вищої математики
Національного технічного
університету КПІ**

У гості до друзів — за здоров'ям!

ЄДИНИЙ ТРАНСПОРТ ДО ЗДОРОВ'Я — НОГИ

Лише поткнувся у справах до районної поліклініки, а вже стало зле від людей, що чхають, кашляють... А коли вийшов на світ Божий та вдихнув свіжого повітря (Дарницький медичний комплекс розташований практично серед лісу), подумав: «Невже нещасній людині більше нікуди подітися, окрім медичної установи?» Але ж зовсім поряд — ліс, є стадіони (до речі, зовсім порожні і неприйнятні о цій ранньовесняній порі); газети й журнали аж стогнуть від засилля пропозицій різних оздоровчих комплексів та кабінетів; навіть могутні електричні стовпи на кожному кроці шелестять розклеєними на них оголошеннями все про те ж — про здоров'я! А де воно?

Скільки воно коштує? Бо здоров'я давно вже стало товаром, який нині тарифікується кожним зі спритних підприємців на власний розсуд. І самі ж собі відповімо: «Дуже дорого, шановні співвітчизники!» Ось чому підгукнутись на більшість тих газетно-стовпових пропозицій ми собі дозволити не можемо.

Але ж зовсім недавно, якихось два-три десятки років тому, наше старше покоління, та й ми разом з ним, заробляли своє здоров'я зовсім інакше. Багато хто оздоровлювався натуральними, природними способами: ходінням, бігом, плаванням, їздою на велосипеді чи катанням на лижах... Для цього існували, та й нині деінде ще животіють клуби любителів бігу (КЛБ) чи руху (КЛР). І, слід сказати, перебування в клубах допомагало людям самоорганізуватися, активізувати внутрішні резерви заради чітко означеної мети. Коли ж конкретної мети в людини немає, вона рано чи пізно знайде для себе виправдання, щоб покинути нудне заняття вираховувати кілометраж заради кілометражу.

Дехто придумав цікавіші речі, аніж підсумовувати щоденну кількість кроків. Відомий радянський теоретик оздоровчого бігу Євген Мільнер розвинув цілу систему показників, стежачи за якими, бігун може контролювати своє самопочуття і навіть спрямовувати його у потрібне русло. До того ж, як виявилось, тряска організму під час бігу є чи не найкращим способом його чищення, а це важливо для людей, які не любляють клізми. Багатьом це дуже сподобалося, бігати стало цікавіше. Тепер людина вже знала, за чим саме вона біжить у будь-яку погоду. При цьому, звичайно, можна позмагатися, — кому з чим сподобається: з дистанцією, самим собою, біговою доріжкою. А можна просто спілкуватися з природою і відчувати, як впливається в ваше тіло сила, бадьорість, енергія.

Та знайшлися ентузіасти, які розбігалися вже до того, що їм стало замало наших рідних земних просторів. Наприклад, донецчани Дмитро Петрович Карпець та Світлана Михайлівна Заярна «біжать по Місячному екватору» і мають надію до 1 січня 2006 року відсвяткувати перемогу. До речі, онука пана Карпеця, Вікторія, теж, як-то кажуть, не пасе задніх. У 2013 році вона вже призначила дідуся «зустріч на Меркурії», щоб одночасно поздоровити його з 90-літтям. Ось які люди живуть серед наших земляків!

Знаючи про чийсь такі звабні плани, мені усе те хочеться приміряти на себе. Адже свого часу до таких пробігів був схильним і я. Замолоду добрий легкоатлет, я легко пробігав у тренувальному темпі 25 — 35 км на тиждень, 90 — 110 на місяць, що давало за рік 880 — 950 км. Та все ж не спромігся подолати навіть половини Земного екватора (близько 20 тисяч км), бо займався не тільки цим: були ще сім'я, робота, дім, вже літні батьки, городи тощо.

Якийсь час у мене зовсім не було можливості (читайте: намірів) бігати, тим часом насили всіякі турботи, негаразди. Одряду відчув, що забуваю про таке звичне раніше відчуття ейфорії, м'язової радості, бадьорості духу і чудового настрою. Замість того мене стало покидати здоров'я, потім я закупив... Навіть не хочеться згадувати про все.

Якось одна з моїх дописувачок, яка вже давно пропонує погостювати у неї, написала: «Коли будете їхати у гості, попередьте мене, бо не застане вдома. Знаєте, як у тій пісні: "Я в дорозі, я в путі". А їй на той час було вже за 70. Тож я й подумав собі: а може, це не така вже й погана ідея — збігати у гості? За здоров'ям, значить. Як це зробити?

А дуже просто: «намотуємо» собі тихенько кілометраж — кожен свій. Підраховуємо, скільки пробігли, де знаходимося і коли «зустрінемося». Можна маршрути свій та свого спаринг-партнера помічати маленькими прапорцями на карті — нехай собі зближуються потроху. І хіба важливо, хто пробіжить (пропливе чи проїде) половину дистанції першим? Чи хто виявиться сильнішим? Тут головною буде перемога не над супротивником (у нас таких не буде!), а над самим собою, своїми лінощами, інертністю...

Хтось не може чи не хоче бігати. Буває. Тоді ходіть, пливіть, їдьте, ковзайте. Наведу цікавий факт, коли відома натуропатка Галина Сергіївна Шаталова у 75-літньому віці з групою своїх підопічних (пацієнтів) пройшла за 16 днів 500 км по Центральних Каракумах, обмежуючись мінімальною кількістю їжі та води.

Ось така історія виникнення ідеї, або витівки, коли хочете. Та, як на мене, є в ній дещо небуденне. Ми повинні знати, до кого ми біжимо, щоб домовитися і розпочати свої забіги приблизно одночасно. А для цього треба знати одне одного хоч б за листуванням. Я ж буду бігти одразу до кожного з наших дописувачів — з тих, хто побажає скласти мені компанію.

У кожного випуску «Слова Просвіти» Ви, шановні однодумці, бачите цифру, яка означає мій тижневий пробіг, і матимете змогу рухати мою позначку назустріч своїй. Те ж саме ми будемо робити в редакції. І маємо надію, що редакційна карта ряснітиме добрим врожаєм різнокольорних прапорців.

Отож, старт забігам, з урахуванням часу на розповсюдження газети та знайомства спортсменів, призначається на 1 вересня. Але бажаючи можуть розпочати раніше.

Щоб увійти до Клубу оздоровчого бігу (КОБ) газети «Слово Просвіти», досить надіслати на адресу редакції листа зі своїми іменем та намірами, а також побажаннями і пропозиціями для обговорення умов.

До зустрічі на дистанції!

**З повагою — зав. Клубом ОБ
Олександр СИДОРЕНКО, 47 років**

«ЗВІДКІЛЯ ЦІ СЛЬОЗИ... НАЩО ВОНИ?»

Чи знайдеться в світі людина, котра б ніколи не проливала сліз — сліз скорботи, відчаю, злості, болю, або ж — радості, полегшення, розчуленості? Дехто плаче й від любові...

Жінки плачуть часто, буває, що й із задоволенням; чоловіки ж, навпаки, стримуються — вони не терплять власних сліз. Та всі єдині в одному: соромляться давати волю почуттям в присутності сторонніх. Тому, як правило, плачуть люди на самоті, найчастіше вдома, залишившись сам на сам з собою. Як стверджують спеціалісти, перевага віддається вечірнім годинам: між 19-ою та 22-ою.

Між тим, про наслідки сльозозвипілення та його вплив на здоров'я людини майже нічого не відомо.

Ад Вінгерхоєст, 45-річний психолог з Католического університету в голландському Тилбурі, вирішив все ж докопатися до істини. Він хоче дізнатися, чи вірно, що плач, як частенько стверджується в романах, віршах та піснях, — це балзам для душі, а от стримування від сліз призводить до різних недугів.

Єврейська поговорка проголошує: «Сльози для душі — все одно що мило для тіла». А от Уільям Шекспір колись сказав: «Той, хто плаче, пом'якшує свою тугу». Ще пізніше з'явилися люди, що стверджували про прямий зв'язок між невиліковними сльозами та виразкою шлунку і раком.

Подібні ж ідеї поширював, наприклад, американський психолог Уільям Фрей. Він гадав, що сльози можна порівняти з уриною, калом чи потом: вони не тільки вивільняють почуття, але й виводять з

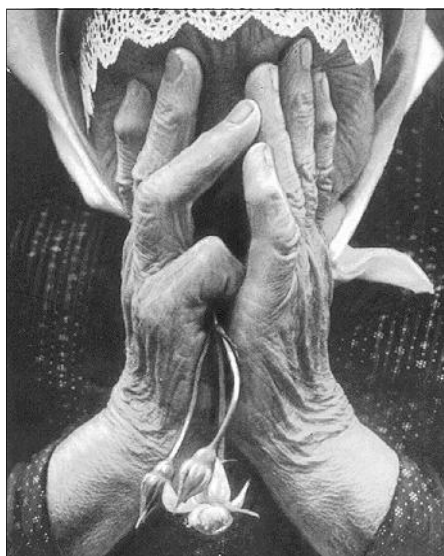
організму шкідливі речовини. Хто не плаче, — попереджав Фрей, — той отруєє себе.

То чи є «слізний апарат» свого роду пральною машиною для тіла та душі? Може, є сенс наслідувати приклад тих, хто, заливаючись слізьми, слідкує за перипетіями розвитку подій у «солоденьких» західних серіалах? А може, повірити в те, що чоловіки помирають значно раніше від жінок саме тому, що не хочуть копіювати біля екрану своїх подруг?

«Дурниці», — відповідає на подібні питання пан Вінгерхоєст, бо прийшов у своїх дослідках до не зовсім романтичного висновку: хоч привселюдно виявлення почуттів і йде на користь, та самі по собі сльози мало в чому допомагають, в усякому разі, їх відсутність не призводить до якоїсь шкоди.

Слізний апарат людини все ж має цілком конкретне значення: зволожувати роговицю очей, аби звільнити їх від «бруд». Такий же механізм діє і в організмі тварини, але у людей якимось, поки що незрозумілим, чином цей зволожувач перетворює сигнал з кори головного мозку в цілу «насосну станцію».

Сльози і плач необхідні безпосереднім немовлятам, бо вони не мають іншого засобу сигналізувати своїм батькам про якісь негаразди, та то зовсім інша річ. Але ж і пізніше, коли людина оволодіває мовою, плакати вона не перестає.

Чому? Бо сльози діють на оточуючих як магічна речовина: той, хто плаче, цим користується — щоб поспівчували чи пожаліли. Плачуть і за компанію, наприклад, при похованні.

Найкраще силу сліз знають жінки. Правда, бувають «артисти» і серед чоловіків, як, наприклад, Білл Клінтон, котрому саме сльози допомогли пережити скандал після його любовної афери з Монікою Левінські. Та не про політику йдеться, тож повернімося до фізіології. Адже багато хто стверджує, що, «виплакавши» горе, відчуваєш полегшення на душі.

Вінгерхоєст вважає, що здоров'я тут ні до чого, все це має вплив лише на емоції та психіку. З ним згодні й інші учені, котрі досліджували цю тему. Тож, любі мої співгромадяни, якщо вам заблагос поплакати, щоби, як вам здається, полегшити душу, — поплачте. Не хочете — не плачте. І не дуже хвилюйтеся при цьому за свої печінки та шлунки, а от про психічні розлади та істеричні поміркуйте — все добре в міру!

Сашко СЕМИРОЗУМ

ЩО НА СВІТІ НАЙМИЛІШЕ?

Щоліта відпочиваючи біля Сіверського Дінця, я помічаю, наскільки зменшується потреба в нічному сні, порівняно з містом. Чому так? Що впливає на якість та тривалість сну? І чи треба скорочувати свою звичну «робочу» норму?

Зазначали, що Едісон інколи дозволяв собі розкіш короткої «сієсти», тобто денного сну. Цей велетень ідеї є гордістю і кумиром багатьох американців, та все ж не кожен із них може повестися так, як це робив кумир. Правда, слід віддати належне американцям — вони не схильні довго спати.

«Може, в цьому й криється одна з причин незвично високого проценту психічних та серцево-судинних захворювань у цій країні?» — розмірковує доктор медичних наук В. Л. Найдін. Він — завідувач відділом реабілітації Інституту нейрохірургії імені М. Н. Бурденка і часто спостерігає різні форми порушень сну. «Значну кількість фатальних випадків на дорогах, — застерігає далі пан Найдін, — можна віднести на рахунок надмірної перевтоми водіїв». Не можна без загрози для здоров'я нехтувати сном. Також нема ніякої необхідності і в додатковому дрімання-лежанні, бо це абсолютно не потрібно нашому організмові.

Психотерапевти і невропатологи солідарно зазначають, що потреба у сні — дуже індивідуальна якість. Навіть у однієї людини вона змінюється в залежності від великої кількості факторів: вікових періодів, стану фізичного здоров'я і психіки, настрою, побутових, робочих та інших умов, а також від умов сну.

Мабуть, що так. В задушливо-

му міському помешканні, де завше зачинені квартирки, можна проспати вісім годин і прокинутися «розбитим» і «невиспаним». Натомість у тихому сосновому лісі чи на копці сіна легко прокидаєшся з першим пташиним гомоном. Після лише п'яти-, шестигодинного сну відчуваєш, що відпочив і енергії — хоч відбавляй! Значить, на якість сну (а якість знаходиться у прямій залежності від тривалості) безпосередньо впливає склад повітря, котрим людина дихає уві сні. У міському повітрі наявність вуглецю та різних отруйних домішок перевищує нормативні в декілька разів (буває, що й у десятки разів), а кисню бракує. Ось чому мій організм на березі сивого Дінця здатний відпочити протягом 5 — 6 годин сну, а в місті йому, бідолашному, й восьми замало...

Тож шановні земляки, мусимо визнати, що поради фізіологів щодо сну — вельми загальні. Треба вчитися розумного ставлення до себе і до того інструменту, котрим так щедро обдарувала нас Природа. Я маю на увазі наше тіло. Вчіться прислухатися до нього, вчіться грамотно задовольняти його потреби, не передозовуючи їх. Це стосується і руху, і їжі, і, звичайно ж, сну. Пам'ятаймо давно народну загадку: «Що на світі наймиліше?» Так, він — сон. Здоровий, міцний, достатній.

Олександр СИДОРЕНКО

Я б назвав цю історію давньою і такою, що не має гідного продовження, в усякому разі серед вітчизняних науковців.

У мене вдома піраміди «прижилися» давно. Десь у середині 70-их в наших куцях радянських ЗМІ промайнуло декілька коротеньких матеріалів про чеського дослідника феномена пірамід Карела Дрбала. Щоб якось самому переконатися в наявності згаданих там властивостей, я звернувся до найпростішого — загострення (а точніше — підтримання їх загостреними) лез для гоління.

За якусь годину піраміда була готова і зорієнтована за показниками компаса у просторі. На постаментику в ній лежало лезо «SHIK», яким я вже встиг поголитися 5 чи 6 разів і якого звичайно вистачало на 8 — 12 голінь. Одразу слід сказати, що нашої «Неви» потрібно було купувати удвічі-втричі більше — вона грубіша і скоріше затуплювалася.

Майже 50 разів (!) я голився тим самим лезом. Було смішно, не вірилося, але ж це відбувалося не з кимось, а зі мною самим. До речі, та пачка «SHIK» була останньою. Ще поекспериментувавши, я остаточно перейшов на дешевші вітчизняні «Неву» та «Спутник», які з допомогою піраміди тепер могли протриматися 15 — 20, а часом до 30 щоденних голінь. Не вважаю ці показники рекордними, бо ті люди, про яких я розповідаю, досягли куди разючіших результатів: Дрбал — до 200, Лікенс — до 260 голінь, щоправда, в них могли бути леза кращої якості, аніж у мене.

Згодом з'ясувалося, що я — не єдиний серед українців у своєму експериментаторстві і далеко не наймудріший. Багато хто з вітчизняних садоводів та городників взяли інформацію про піраміди не просто до відома, а до активної практичної дії. Хтось побудував їх на дачі і відпочивав усередині по півгодини-годині. Інші навчилися в кілька разів довше зберігати в них сільськогосподарську продукцію навіть улітку без будь-якого охолодження. Знайшлися й такі, що наробили міні-пірамід і за їх допомогою захищалися від хвороб та інфекцій, від впливу електромагнітних, торсійних та інших патогенних випромінювань. Навіть навчилися нейтралізувати дію гепатогенного випромінювання нашої планети — ліній так званої сітки Хартмана.

Це все було вже не просто цікаво. Від нехитрої конструкції повияло якоюсь таємничістю і непізнаністю. Ставало зрозумілим: ефект дії піраміди не був схожим на той, що виникав від присутності на голубому екрані артиста Кашпіровського. Адже, залазючи до середини піраміди, людина не мала уявлення про те, що значить психологічна установка. Вона просто сиділа там і чекала, що станеться. Або ж клала туди молокопродукти і щоденно поглядала, чи вони не скисли.

Уже після чеха експерименту з пірамідами продовжив голландець Пауль Лікенс — автор книжки «Таємниці енергії пірамід». Завдячуючи йому, ми й маємо рекомендації для виготовлення та використання дивовижних конструкцій.

Особливо захопили голландця досліді з рослинами. В його господарстві діяла навіть «порожня» піраміда, тобто ви-

3 досвіду пірамідобудування

готовлена у вигляді каркасу з металевих труб і без стінок. Такою 40-сантиметровою конструкцією Лікенс накрив кілька рослин — шафрану і нарцису. Вони розквітли раніше, їхні стебла на 35 — 50 відсотків були довшими, аніж у сусідів.

Це налаштувало дослідника на дію. Він вирішив два тижні витримати в піраміді посадкове насіння овочів — редиски й салату, розмістивши їх на третину загальної висоти піраміди. Лікенс вважає, що не лише сама піраміда, але й зернята, викладені рядами, повинні бути зорієнтованими в напрямку південь-північ (в ідеалі — кожне зернятко).

Коренеплоди, що вирости з цього насіння, удвічі переважали за розмірами своїх «побратимів», котрі росли поряд, і були смачнішими.

Зовсім несподіваними стали наслідки дослідів з органічними речовинами. Шмат м'яса, розміщений у піраміді на третину висоти, потемнішав і всох, але не загнив. Контрольний кусень такого ж м'яса, що лежав окремо, за кілька днів перетворився на суцільну плісняву. Знайдений Лікенсом мертвий качур пролежав у піраміді 8 місяців — і ніяких ознак розкладання тканин.

Уже маючи численні докази дієвості пірамід і досить солідну поінформованість у пірамідотерапії, я розумів: втрачати час на теорію було марно. Бо дати відповіді на питання, яким саме чином, спираючись на які фізичні закони, працює енергетика піраміди, сучасна наука поки що не в змозі. Та це — справа науковців, справа часу. А нас, пересічних громадян, більше цікавить практичне використання того ефекту для здоров'я, з господарською метою та інше. І не лише в «кишеньковому» варіанті, а й глобально — у масштабі міста або навіть держави. Чи це можливо?

Так! — стверджують американські спеціалісти, котрі вже кілька десятиліть активно розвивають свою методику пірамідології. І вони довели, що силу пірамід цілком можливо спрямовувати за своїм бажанням. Це може бути захист полів від шкідників, підготовка насіння до посіву, осушування боліт і т. д. До речі, наші північні сусіди теж мають свої, досить цікаві розробки в галузі.

Оскільки ця наука в Україні ще перебуває в зародковому стані, я вирішив звернутися за досвідом до них, тим більше, що саме там уперше й зіткнувся з конструкціями і проявами «єгипетських кучугур».

Зусиллями Олександра Голо-

да, генерального директора Московського ВПО «Гідромет-прилад» та з його легкої руки вже побудовано півтора десятка пірамід — під Москвою, в Тольятті, Краснодарі, Воронежі та інших містах. Причому, голодівські піраміди — не звичайної єгипетської конструкції. Вони обчислені і побудовані з урахуванням правила золотого перетину, бо це правило є квінтесенцією гармонії. Ось чому російські піраміди працюють на гармонізацію простору і дають відчутні позитивні наслідки.

Лікарі Першої міської лікарні м. Тольятті, у дворі якої встановлена така собі одинадцятиметрова красуня, більш ніж за 3 роки спостережень не виявили жодних протипоказань до пірамідолікування. Єдине, що потрібно пацієнту, котрий хоче лікуватися в піраміді, це знати і дотримуватися деяких простих порад. Ось вони:

— оздоровчі сеанси проводяться протягом 30 — 60 хвилин, один раз на день (втім «передозування» нешкідливі); курс лікування — 10 — 15 днів з перервою 7 — 10 днів; при необхідності можна повторювати;

— під час сеансу чоловікам рекомендується сидіти обличчям на північ, а жінкам — на південь;

— дуже корисно одночасно з пірамідотерапією проводити сеанси медитації, що посилюють процес видужання;

— треба пам'ятати, що в декотрих людей можливі загострення хвороб; цього боятися не слід, бо за 2 — 3 дні це проходить.

Зовсім не вважаю, що розібратися в цьому питанні так уже складно й нам. А що тоді складно? Мені здається, найскладніше — розпочати. Наш досвід у цій справі майже нульовий, та усе ж він є. Нехай — аматорський, невеликий. Хотілося б, щоб найближчим часом хтось із аматорів таки обізвався. А там, можливо, відгукнуться й фахівці.

Пишіть, шановні, приходьте, розповідайте про свої досягнення в цій маловивченій галузі. Чекаємо на Вас.

А для тих, хто цікавиться проблемами побудови лікувальної піраміди у себе вдома, в наступному номері «Слова Просвіти» ми запропонуємо розрахункові коефіцієнти та основні принципи побудови і розміщення у просторі пірамід у домашніх умовах.

До зустрічі.

Ведучий рубрики
Олександр СИДОРЕНКО

РОЗГАДКА ТРИВАЛОСТІ ЖИТТЯ БІБЛІЙНИХ ДОВГОЖИТЕЛІВ

Досі загадкою була довготривалість життя Адамових нащадків (див.: Біблія, Книга Буття): Адам прожив 930 літ; Сиф — 912; Енош — 905; Кенон — 909; Магалал'їл — 895; Яред — 962; Енох — 365; Метушалах — 969; Ламех — 777. Ной породив Сима, Хама та Яфета у 500 літ, а прожив 950 літ.

Розгадка довготривалості життя Адама та його нащадків дуже проста і прозаїчна. Не лише сім тисяч років тому в орійців та шумерів, але навіть у наш час у юдеїв та деяких народів літочислення йде не за сонячним, а за місячно-сонячним календарем. Як наслідок такого обчислення часу маємо тиждень — тривалість однієї фази Місяця. Очевидно, колись, у дуже далеку давнину, вік людини шумери обчислювали не роками, а місяцями. Пізніше, щоб надати величі та більшої ваги предкам, коли вік людини вже обчислювався роками, один з міфотворців ототожнив слово «місяць» з «роком». Юдеї, не замислюючись, перенесли ті роки-місяці в Тору. Зважаючи, що в одному місяці (тобто часі повної зміни фаз) 29,5 доби, а в одному році приблизно 12,4 таких місяців, приходимо до цілком розумних років життя міфічних довгожителів: Адам — 75 років; Сиф — 73,5; Енош — 73; Кенан — 73; Магалал'їл — 72; Яред — 77,5; Енох — 29,5; Метушалах — 78; Ламех — 63. Ной породив синів у 40 літ, а прожив 76,5 року.

І все ж такі у ті часи прожити 70 років було не просто, середній вік людини тоді був менший, ніж тепер, так що за винятком Еноха всі «нащадки Адама» справді були довгожителами.

З огляду на викладене вище в наш час бажати 70-літній людині, не говорячи вже про старших, «досягти віку біблійних довгожителів», не дуже учтиво.

Анатолій КІНДРАТЕНКО
м. Харків

А ви це читали?

МЕЧ АРЕЯ

...Існує священна споруда для Арея, яку вони роблять ось як: накладають в'язанки хмизу завдовжки і заввишки до трьох стадій, але не дуже високі. На них влаштовують чотирикутну площадку, три сторони якої стрімчасті, а на четверту можна зійти. Щороку вони накладають на цю споруду сто п'ятдесят возів хмизу, бо через негоду вона постійно осідає. В таку купу хмизу кожен народ встромляє старого залізного меча, який є символом Арея. Цьому мечу вони щороку приносять у жертву овець та коней, крім тих жертв, що вони їх приносять іншим богам.

Геродот «Історії в дев'яти книгах», К., 1993

СМЕРТЬ ОЛЕГА

...Восени Олег повернувся з Царгорода до Києва і згадав про свого коня, від якого пророкували йому смерть, та наказав привести його до себе. Але коли йому сказали, що кінь загинув під час його відсутності, він наказав провести себе туди, де лежать його кістки, щоб побачити їх. І, прийшовши на місце, де лежали ті кістки, сів на них. А інші хроніки і Герберштейн пишуть, що князь турнув ногою кіньську голову, промовляючи: «От ви мені пророкували смерть від того коня, а він, як бачите, здох. Я не хотів би, щоб таке трапилося з віщунами». І тільки-но він це проказав, як з кіньської голови раптом вискочила отруйна змія і вкусила його в ногу, від чого він помер, пропанувавши три роки в Київському, Новгородському, Псковському, Ізборському і Білоцерківському князівствах. Поховано його на горі Щекавиці за поганським звичаєм.

Михайло Стрийковський «Хроніка», 1582

ОСТРІВ КОХАННЯ

Серед цих островів є острів, який козаки називають островом Кохання; він лежить між порогами, на відстані 40 миль від Києва, займаючи кілька миль завдовжки. Якщо татари помічають, що на цьому острові чатують козаки, то не так сміливо переправляються на наш бік, бо з цього острова можна перешкодити переправі татарського війська через Кременецький і Кучманський броди, якими вони звичайно до нас переправляються.

Мартин Бельський «Хроніка польська». За виданням: Яворницький Д. І. «Історія запорізьких козаків», т. 2. Л. 1991

ПРО КОМИШНИКІВ

Комишники ті жили по комишах та очеретах. Було їде чумаки, то вискакує, обдеруть та й були такі. Ото раз їдуть чумаки, от їх два вискакує. Один ратище на дорозі встромив і кричить: «Од возів, чорти!» Усі парубки так і порозбігались, а отаман і зостався. «Ти отаман?»

«Я», — каже.

«Давай гроші».

«Що ж, — каже, — люди добрі? Ми йдемо під хуру, то де в нас ті гроші?»

«Брешеш, ворожий сину!»

І став шукати, шукати у возах. Одну шкуру підняв — нема. Він до другої. А отаман чумацький, Товстуха, собі ума прибирає, що йому робити. Вийняв двійдо, а гайдамака до нього. Так і той не худопалохолок: як ударить! «Ей, — каже, — сюди». От хлопці позбігались, потрошили їм ноги на галуз та й покидали.

«Ой, хлопці, доколіть нас!»

«Ні, як заробили, так і одвічайте».

У чумаків колеса товсті, то в колесах було попродавбує дірки, та туди гроші положить, да й позабиває гвіздками; то його хоч як хоч нехай розбиває, а гроші є.

П. Куліш «Записки о Южной Руси»

Житейське перехрестя

«НЕ НАМАГАЙТЕСЯ ЗМІНИТИ ТЕ, ЩО МІНЯТИ НЕ МАЄТЕ ПРАВА...»

Сповідь матері

Давно катуюся тим, що нема кому відкрити душу, нема з ким поділитися болісним тягарем своїм. Всі, хто знає про мою біду, засуджують мене. Справедливо засуджують. Свою провину я визнаю, давно все зрозуміла і розкалялась, та виправити вже нічого не можна, хоч би як я того хотіла. І от тепер через мою нерозважливість, а можливо, просто егоїзм, страждає найдорожча для мене людина — мій син.

Сусідка порадила мені сповідатися в храмі Господньому. Священик вислухав мене, подумав, а потім якось сумно сказав: «Бог простить». Ці слова й зараз відеуються в моєму серці. Вдень та вночі...

Я пізно одружилася, може, тому й невдало. Чоловік був старшим за мене та вже мав багатий сімейний досвід: дві экс-дружини та четверо дітей. Тому поява мого первістка не дуже радувала його. Бо для нього це була лише чергова дитина. До того ж — одностатевий його першого онука. Я дуже швидко зрозуміла, що батьківської любові моєму Сергієві не дочекається, а тому поклялася любити його за двох. Небагато минуло часу, і ми з Сергієм залишилися самі: наш батечко знову завів собі молодшу сестру.

Жили ми з сином хоч і не багато, але дружно. Він радував мене гарними шкільними успіхами та зразковою поведінкою, допомагав вдома по господарству. У нього рано з'явилася любов до книжок і ми годинами могли обговорювати прочитане. Усі мої знайомі по-доброму заздрили мені та ставили мого Сергієчка за приклад своїм дітям.

Після закінчення школи Сергій легко вступив до вузу і в його житті почали з'являтися дівчата. Іноді він приводив їх додому. Ми знайомилися. Разом готували щось смачненьке, багато говорили, сміялися. Коли дівчина йшла собі, син завжди питав мою думку про неї. Звичайно, хтось із них мені подобався більше, хтось менше. Та я була впевнена: зі смаком у синопця повний порядок.

Тим часом Сергій закінчив навчання і влаштувався майстром на станкозаводі. Дівчата в його житті мінялися все з тією ж регулярністю — одна краща за іншу. Ну, думаю, Сергунчик не промахнеться, вибере

собі наречену найкращу з усіх! Та він чомусь не поспішав. Водній бачив якусь ваду, в іншій — одразу кілька. Перебирав...

Якось увечері мені каже: «Мамуню, згодом до нас прийде дівчина, котру я кохаю. Ми вже вирішили побратися, заяву сьогодні подали до ЗАГСу». Мене як обухом по голові вдарило, та я намагалася відповісти спокійно: «Ну що ж, коли вирішив...»

На дзвінок у двері мій Сергій, як ніколи раніше, кинувся відчиняти. Те, що я побачила в передпокої, зовсім не привело мене в захлоплення. Навпаки — одразу ж з'явилася антипатія до майбутньої невістки. «Мамуню, це Марина, — відрекомендував Сергій, — я її дуже люблю і маю надію, що ви теж полюбите одна одну».

Що я казала йому у відповідь, навіть не пам'ятаю. Увесь вечір була як уві сні, говорила щось недоладу. А коли Сергій провів дівчину додому, вирішила не змовчати, поговорити з сином серйозно. Та всі мої спроби були марні. Сина як підмінили. Мені навіть здалося, що я розмовляю не з моїм Сергієм — розумним та добрим, а з залізобетонним муром.

Марина все частіше приходила до нас, — молодята готувалися до весілля. А я, придивляючись до неї, все більше розуміла, що ця дівчина — не до пари моєму Сергієві. І лише дивувалася, за що він міг полюбити її. Звичайна провинціалка, яких у столиці — море; працює у бухгалтерії того ж заводу, що й він. Десь там вони й познайомилися. Але що у них може бути спільного? Не розумію. Та Сергій мені кожної миті терпляче

доводив, що кохає тільки її і ніяка красуня з вищою освітою та хорошими манерами йому не потрібна.

Тоді я вирішила, що прийшов час самій втрутитися в цю справу і поговорити з Мариною. Однак, говорила майже весь час я сама. Дивлячись їй прями́нію у вічі, казала все, що думала про неї. Вона ж тільки очиці опустила додолу, вислухала без зайвого звуку, а потім повернулася, та й пішла геть. Тут мені ще чомусь подумалося, що вийти заміж за столичного жителя було її головною метою: не повертатися ж у свій якийсь там Степок.

А потім був скандал. Та я вперто ходила по гадалках і знахарках, аби усе можливе зробити для розладнання весілля — в тому бачила головну мету життя.

Весілля все ж відбулося. У заводській їдальні. І кажуть, було дуже веселим. Мене теж запросили. Та я не пішла: увесь день проплакала. Після весілля молоді цілий тиждень не з'являлися — жили у Сергієвого друга на квартирі, доки той не повернувся з відрядження, а потім все ж оселилися у мене.

Я намагалася не спілкуватися з невісткою, а синові постійно на неї «капала»: готувати не вміє, з плити у неї постійно щось «тікає», речі не бере, комірці в сорочок сірі, вибирається погано і т. ін. Сергій тільки посміхався і говорив: «Навчиться, вона ж старається». Терпів, бідолаха, перебуваючи між двох вогнів. А у мене мало не спортивний інтерес з'явився: все думала, наскільки ж його ще вистачить?

Першою не витримала Марина.

Якось прийшла я з роботи додому, а Сергій сидить мов хмара, всі шафи відчинені, речей нема. І ніякого сліду: ні записки, ні телефонного дзвінка. Як з'явилася раптово, так і щезла нікуди... Тільки ключ від квартири сусідці залишила. Три дні потому Сергій місця собі не знаходив, надіявся, що вона зателефонує чи сама повернеться. Та де там! Не діждався. Тоді йому вдалося Марину розшукати: просив повернутися, вмовляв, але вона наполягла на розлученні.

Від частя моя душа вискакувала з тіла. А Сергій став замкнутим і чужим. Дарма, думала собі, трохи побідкається та й забуде своє «нешастя» — вродливиць навкруги повнісінько. А він все не забував. Почав пити горілку, не приходив ніч додому по кілька днів. Запої були довгими й страшними. З дому почали зникати речі. Він все пропи́вав. З роботи його вигнали, а я вже на той час вийшла на пенсію. Намагалась водити його до наркологів, кодувати, та все марно. Він знову зривався, став дуже злим і підступним, почав мене бити, і звинувачував в усьому тільки мене.

От тоді й дійшло до моєї свідомості, що то дійсно я сама, своїми ж руками покалічила долю своєму синові, моєму дорожньому Сергієчку. Але біда вся в тому, що виправляти щось було вже занадто пізно.

Після розлучення Сергія минуло вже 9 років. І дотепер він — одинак. У нього немає не те що сім'ї, ба, навіть коханки. Живемо ми з ним дуже важко: його нікуди не беруть

працювати, а моєї пенсії катастрофічно не вистачає, та й ті крихти я повинна добре ховати, аби вони не були прожиті. Бо якщо він прознає, що пенсію принесли, то приступає з ножем до горла та й відбирає. Отримавши гроші, одразу біжить по пляшку.

А потім повторюється все спочатку: випиває горілку, б'є мене, облаює й засинає. Я ж мучусь безсонням, плачу та думаю про те, як би могла щасливо скластися його доля, колиб я не втручалася у справи молодшої сім'ї. Напевно, була би вже щасливою бабусею, а мо'ї не один раз...

Згадую бідолошу Марину. Як склалося її життя? Чи забула вона ті образи, що я їй завдала? Мабуть, що ні. Тож хочу повинитися перед нею і благати її простити мене, хоча б перед смертю. Жити мені лишилося недовго: лікарі кажуть, що оперувати не можна — вік, та й серце слабке, не витримає. А рак молочної залози з багатьма метастазами — це не той діагноз, про який запросто можна забути. Здається, Бог дав мені таку кару за всі мої провини. Що ж, я готова.

Тільки через Вашу газету хочу передати застереження всім людям: «Не повторюйте мої помилок! Не будьте дуже зухвалими та самовпевненими в тому, що доля ваших дітей у ваших руках. Це неправда! Не намагайтеся змінити те, що міняти не маєте права, бо інакше залишитеся як я оце зараз — з болем у серці і такою страшною думкою: кому буде потрібен мій єдиний нещасний син після моєї смерті?!...»

О. С. А.

З давніх часів до нас дійшов закон: «Людина повинна залишити після себе на землі своє продовження — виховати дитину, збудувати дім, посадити дерево». Але буває й таке, що всупереч палким бажанням самої людини, її «помилки» чи під впливом інших законів природи людина позбавлена можливості взагалі мати дітей. І тоді настає момент безвиході, коли невиконання головного закону життя видається не найбільшою бідою: усвідомлення своєї самотності, отруєне життя, заздрість тій більшості людства, яка не має такої проблеми, руйнує людину.

І все ж, навіть коли здається, що саме життя повстало супроти вас, що на вас чатує суцільне невезіння і зрада, ви повинні боротися. Шукати той, може єдиний вихід з ситуації, у котрій опинилися з будь-якої причини. Щастя можливо...

Багатьом здається: яким же несправедливим до них буває життя! Хтось роками лікується від природного чи набутого безпліддя, інші, всупереч інстинктам та законам, лишають своїх дітей там, де вони їх народили, навіть не замислюючись, яким буде їхній подальший життєвий шлях.

Звичайно, деякі з тих матерів, які не можуть мати дітей, врешті-решт

упокорюються долі, зреалізовуючи себе в роботі, присвячуючи увесь вільний час домашнім тваринам чи хоббі... Інші, кидаючи виклик приреченості, наважуються на усиновлення чужих дітей.

Невдалий шлюб

Заміж Ірина вийшла рано, одразу ж після закінчення школи. Батьки довго не погоджувалися на її заміжжя, але вона демонстративно переїхала жити до Ігоря, свого май-

підказали вихід, вона швидко прийняла рішення і зробила аборт.

Наслідки такого кроку виявилися для молоді жінки трагічними. Почалося запалення, майже місяць Ірина провела в лікарні. А потім лікарі винесли свій нищівний вердикт: вона ніколи не зможе народити дитину!

Це було страшним ударом для неї, для її чоловіка, зрештою — для молодого сім'ї. З лікарні вона повернулася додому і просто не могла

бачити свого чоловіка, увесь час терзалася і плакала. Так і розпалася її рожева надія на щасливе життя.

А біля не відступав

Ірина з відзнакою склала інститут і отримала перспективну роботу у престижній адвокатській фірмі. Щоб якось заповнити порожнечу в душі, вона цілком присвятила себе кар'єрі. Переймаючись проблемами клієнтів, намагалася втамувати власний біль. Але він не відступав. Усе частіше спало на думку: «Скільки сиріт, дітлахів, покинутих матерями-зозулями, виховуються в дитячих будинках? Можливо, я б змогла стати матір'ю хоча б одному з цих крихіток...»

Врешті-решт остаточне рішення про усиновлення було прийнято. До того ж, його підтвердила ще одна людина — Вадим, з яким вже не перший рік зустрічалася Іра і який до безтями закохався в неї. А вона відчувала, що, попри свої давні негаразди, може бути щасливою.

Як усе сталося

Оскільки Ірина була фахівцем у юриспруденції, потрібні документи вона оформила сама і вирушила

разом з Вадимом до дитячого будинку. Їм запропонували на вибір двох хлопчиків. Одного — Дмитрика — народила чотирнадцятирічна дівчина і на нього була оформлена офіційна відмова. Іншого ж просто залишила у пологовому будинку небайлива мати.

Свій вибір молоді люди зупинили на Дмитриків. Поки не відбувся суд, Ірині і Вадиму дозволили відвідувати хлопчика. Спочатку з ним було дуже важко порозумітися. У свої два роки Дмитрик не розмовляв, був худорлявим і маленьким. Але Іра вже «прикипала» до нього душою, відчувала, що це вже її дитина.

Минув місяць після знайомства з Дмитриком. Якось у кінці прогулянки з Іриною хлопчик заплакав, повертаючись у групу. «Все, це вже ваша дитина, знаю зі свого досвіду...» — зауважила вихователька. Від цих слів слізьми виступили на очах розчуленої Ірини.

Майбутні батьки не могли дочекатися того дня, коли нарешті заберуть дитину додому, де вже давно приготували куточок, ліжечко, іграшки і все необхідне для сина. Несподівано з'явилася стільки нових і таких приємних турбот. Довгоочікуване щастя!

Поступово двоє молодих і здорових людей налагоджували своє відновлене життя, побут, сімейні стосунки. А нагородою за їхні зусилля, турботу і палку любов було перше слово, сказане сином: «Мама!»

Доля людська — сильний фактор. Але людина, маючи розум, життєві сили, світлі надії, повинна керуватися саме цими чеснотами і коригувати поступ неблаганної долі, аби бути щасливою, бо має на те природне право, бо народжена саме для щастя, продовження свого роду і людства взагалі.

Наталія ЗАХАРЧУК

ДОВГООЧІКУВАНЕ ШАСТЯ

бутнього чоловіка, який, до речі, був її однокласником. Їхнє палке кохання тривало вже більше року. Вони обидва з успіхом склали іспити до вузу і твердо вирішили одружитися. За відсут-

ністю вибору батьки погодилися і узяли на себе матеріальне забезпечення молодій сім'ї.

Ще за навчання в школі Ірина вирішила, що у неї буде велика й щаслива сім'я, не менше трьох дітей, а можливо, і більше. Та усе це буде пізніше, бо зараз треба вчитися. І коли після пірвоку сімейного життя вона довідалася про свою вагітність, це її зовсім не потішило. Подруги

Немає тут місця жодному приколу. Як і пустопорожній патетичній шароварщині. Новою автентичною піснею «ВВ» піднімає українську хвилю в «абітелі рускаязичних і президентів» під кодовою назвою Дніпропетровськ. На щастя — це не парадокс, не диво. На жаль — не усталене явище життя. Втрачаємо нагоду без політичної халтури і зайвого галасу підвищити музичний, мовний і загалом духовний рівень українця. Так вважає опитана нами українська елітарна молодь.

Музика — духовна. Як її відчувас молодь — характерно для динаміки національного, людського життя. Наша музика і духовність присіли? Бачимо у масово-електронних звуках трясцю обкурених і «підданих» дітей? Наш кореспондент пішов у молодіжне середовище на пошуки розуміння і відчуття цієї культурної проблеми та її знешкодження. Були визначені й опитані лідери думок серед української студентської молоді фахової суспільної діяльності. Це 13 студентів Київського національного університету імені Тараса Шевченка напрямків «журналістика» і «міжнародні відносини». Паралельно анкетувалися лідери найбільш консервативної української молоді, представленої Школою національного бойового мистецтва України «Бойовий гопак». Вік усіх опитаних коливається в межах 20—28 років. Територіальні виміри народження і замешкання — від Буковини до Слобожанщини.

Уже той факт, що усі респонденти на питання «Чи любите Ви музику?» відповіли ствердно, свідчить про певний якісний рівень обраної молоді. Те, що половині з них подобається українська народна музична творчість, а ще 40 відсотків її дуже любить — вияв суспільної вкоріненості. 50 відсотків опитаних дали негативну оцінку розвитку музики в Україні і 50 відсотків — середню. Ви можете дати власну оцінку й осмислити те, що залишиться від вашої власності.

На запитання «Як на державному рівні (Національне ТБ, Радіо, масові кульзаходи) задовольняються Ваші музичні потреби?» 10 відсотків молоді відповіло «достатньо», 70 відсотків — «недостатньо», 20 відсотків — «ніяк». Це принаймні стверджує наявність якоїсь віри людей в обов'язки і відповідальність нашої державної влади, а головне — у свої права. Поміж тим показово, що усі молоді «авторитети» мають власне бачення очищення від музичного (й не тільки) лайна. Оптимісти все ж! Методика і характер анкетування були простими і невивабливими. Опитувалися українські молодіжні лідери оптимістичного спрямування. Опитувалися для вияву відчуття музики — смаку тобто. Як і для вияву її відслухування: не знаючи хорошої музики, важко набутти хорошого музичного смаку. При цьому йшлося про відповідність розвитку української музики рівню зростання наших музичних і національних потреб.

Філософський, чуттєвий, протестний рок є головним напрямком стильової музичної орієнтації елітарної молоді. За достовірної квоти, 50 відсотків прихильників всерізного видного року — річ промовиста. Список улюблених очолили «Slayer», «Abuse my sorrow», «Limp Bizkit», «Kid rock», «Океан Ельзи», «Плач Сремії», «Pink Floyd» і... «Пікардійська терція».

Класика була головною у 40 відсотків обраних. Еніо Маріконс, Вівальді, Моцарт, Гендель, Шопен, Бах — порядкуючі гармонії молодіжного життя. П'ята частина опитаних поділяє заглибленість в авторську пісню Віки Враздї, сестер Тельнюк, Володимира Вицького, Булата Окуджави, Олександра Розенбаума. Велику прихильність викликає інструменталка й народна пісня («музика народів світу»), а 10 відсотків еліти часом відривається під важкий метал. Серед «попси» найбільшу повагу мають Олександр Пономарьов (беззаперечний лідер), Ірина Білик, Ані Лорак, Алла Пугачова й Валерій Меладзе. Учитель бойового гопака Валерій Чоботар пріоритетним визначає стиль хорошої музики, характерний для Beatles, ВВ, Любе, «Плач Сремії», Юрія Лози та Ані Лорак.

Цікавим і показовим в даному

контексті є рівень відслухування молоддю української музики. Аж 50 відсотків загалом ствердило знання українських представників улюбленого музичного стилю. Між тим лише 2/3 з цих 50 відсотків насправді більш-менш знало українських виконавців свого музичного жанру (навіть попси). Повну невідомість становить наша класика і важка музика. Потребами і смаками українця можна пояснювати, але не виправдати, невідомість чи нерозвиток тільки останньої. Але ж 10 відсотків прихильників популярної музики і року не слухали українську пісню

вирішення культурної проблеми України зокрема. Наскільки самі думки слушні — питання життєве, отже суб'єктивне. Ось що думають студенти Київського Національного університету імені Т. Шевченка.

Бірюченко Андрій:

— Вважаю, що розвиток світової музики відбувається за певним сценарієм. Іде нахил до примітивізму, неживої музики, тобто електронних засобів відтворення звуку. Я люблю рок за живі інструменти, і мені подобається інша тенденція музики. Багато рок-груп віддають перевагу не таким роковим речам, як електрогітара, елек-

В ЕКСТАЗІ ВІД КЛАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ ДНІПРОПЕТРОВСЬК ВОЛАЄ «СЛАВА УКРАЇНІ!»

тих напрямків. Стосовно відслухування російської музики чи, радше, музики Росії — проблема полягає у класиці (хоча Чайковського усі знають) й, меншою мірою, у важкій музиці. Із світової музичної тусовки не при ділі опинилися в Україні виконавці авторської пісні. Як-не-як, вона потребує знання іноземної мови й іноземного стереотипу мислення.

Ще однією особливістю смаку молодого українця є ставлення до

тро-бас-гітара, а живим — акустична гітара, контрабас. Це класно. Але загалом з естради летіє якийсь музичний примітив і пісні, які будь-якою мовою не мають жодного сенсу... А музичний простір України формуються не нами. Це пов'язано з часами Радянського Союзу, коли усі могли слухати тільки що «гаваріт Масква». Ми ще довго будемо під впливом Росії: економіка, PR-кампанії російського шоу-бізнесу в засобах масової

біжною естрадою. Та ще психологія, виховання людей...

Ось думка учителів бойового гопака:

Степан Яцик:

Мені подобається українська музика. Це рідна стихія самовираження народу. Вона йде з мого душі українськими автентичними символами. Українці співали і будуть це робити. Така природа. Я добре сприймаю хороші речі усіх музичних стилів, але жива музика — завжди жива. Ці всі електронні прибабаси — річ миттєва і нудна. Хто має талант — працює душею, хто гроші — розумом. Але смаки взагалі не накидають. Кожен живе як хоче і йде куди хоче. У житті, як і в музиці, я люблю оптимізм і гармонію з природою.

Славко Мельничук:

Хочу професіоналізму в усьому. Спершу якість, потім — на сцену. Музика нашого ефіру наскільки дешева й бідна, що одним відчуттям неприємності не обмежитись. На жаль, українські виконавці не можуть себе виразити в Україні. Це замовчується. Крутиться наркоманна попса, здебільшого російська. А треба дати волю молодим творити нову музику. Якоюсь неетично українцям відбирати хліб у російських колег у Москві. Мені подобається нова хвиля в музиці. «Друга ріка» — то супер. Катя Чілі й «ВВ» — теж гарно. Новий стиль музики — музика етнічна. Наголос на національній спадщині, на гармонії. «Вій», Катя Чілі, «Кому виш», іскри «ВВ» — крок уперед.

Валерій Чоботар:

Не хочу фальшивої музики в Україні, музики, яка когось копіює, під когось косить. Хочу хорошої музики, щоб її слухали всюди. Але наш музичний простір дуже обмежений, засилений іноземною другосортною продукцією. Хорошого російського тут мало крутять — засовують дешеву попсу. Стосовно тем державних — Україна залишається землею, куди можна приїжджати стригти купони. Ідуть переважно люди, розкручені не хорошою музикою, а хорошими «бабками». Вони не показують якоїсь якості. Але ж навіть визнані світом Браян Адамс чи Стінг не взяли сюди повний склад музикантів, співали «під фанеру», погодившись приїхати, зібрати гроші і поїхати. Державою усе це повністю нехтується. Владу не цікавить розвиток української музики. Хоча маємо багато нормальних співаків — Україна багата на голоси, таланти. На жаль, вони, як правило, виїжджають... Попри усе це, все ж формуються українська елітарна музика. Уже є кілька гуртів і виконавців, яких поважають наші й чужі авторитети музики. Вони починають усвідомлювати себе українцями. «Скрябіна» сприймає і російськомовна молодь! Як би там не було, під час концертів «ВВ» у Дніпропетровську лунали вигук «Слава Україні!» з російським акцентом! А Скрипка мав нагоду і у Франції залишитись. Добре, що з'являється почуття самоповаги у музикантів. Якби ще державної, хоча б моральної підтримки, доступ до телебачення, радіо, великих сцен.

Р. С. Саме ступінь самоповаги українців визначає перевагу радянської естради над сучасною українською. Народ, очевидно, прагне шляхетних почуттів, оптимізму й віри в себе. Що пропонує наша сучасна попса — слухає і чує. Визнання якісної української пісні — справа її фінансування і розкрутки. А це вже державна політика. Чи спроможний на такий крок наш чиновник — вирішить він сам. Видавати, оцінювати і діяти — наша компетенція.

Олександр СОЛОНЕЦЬ

популярної музики, української зокрема. 70 відсотків анкетованих нейтрально ставиться до неї, 30 відсотків — погано. Українську і російську попсу за рівнем якості оцінено приблизно однаково: перший віддало перевагу 40 відсотків молоді, другий — 20, решта — за їх рівнозначності. А от стосовно радянської популярної музики — 70 опитаних визначило її перевагу над сучасною українською.

Відсутність музичної передачі на Національному телебаченні, яка б відповідала музичним потребам молоді задекларувало 50 відсотків усіх молодіжних лідерів. Часткове задоволення для 30 відсотків з них дає «Мелорама» (УТ-1), для 10 відсотків — «Прокінься і співай» (Інтер) та вітальні програми регіонального телебачення.

Стосовно Національного Радіо — абсолютно незадоволеними є 60 відсотків опитаних. Інші «виживають» за рахунок «Променя» — «У стилі ретро», «Нота «М», різноманітних авторських проєктів.

Улюбленими FM-станціями є Music Radio, Європат+, Наше радіо, Радіо Люкс, Авто FM, Рокс Україна. А найпопулярнішими українськими народними піснями молодих є «Горіла сосна», «Лугом іду, коня веду», «Пливе човен, води повен», «Шуміла калина», «Несе Галя воду», «Тумане, тумане», «Злетів яструб з неба», «Гей, шуми, зелений луке», «Ніч яка місячна». Цікаво, що студент Богдан Буніга абсолютно не знає української популярної естради, але як улюблену народну пісню назвав «Ще не вмерла України».

Далі слухно буде подати цікаві думки молодих респондентів про музику майбутнього взагалі та про

інформації України, багато з яких є власністю тої ж Росії. «Успіх» гаслої російських виконавців виходить з тої ж розкрутки їх у нас, з широкого розповсюдження їхньої аудіо- й відеопродукції. Тут присутня політика. А ще коли більшість нашої молоді на ура приймає «Брат-2»!

Богдан Булига:

— Я думаю, що наша держава проводить заходи для розвитку молодіжних культур — хіп-хоп, альтернативного року. Але хочу, щоб більше запрошували закордонних виконавців. Чекаю теж активності наших виконавців у тих музичних напрямках, в яких розвивається зараз Європа.

Вікторія Кобиляцька:

— Взагалі я дуже люблю українську пісню і сподіваюся, що у майбутньому ми навчимося цінувати якість. Маю на увазі й те, що співають, і те, як співають. Хочеться просто слухати те, що тобі подобається. Не випускати на сцену усіх, хто туди хоче. Стосунки ж української та російської естради особливі. Москва була центром. І кожен український виконавець змушений був їхати туди. Тепер російська естрада на 50 відсотків складається з українців, а в нас побутує думка, що все їхнє — класне, центрове. Маємо зараз різні державні центри і кожен з них має продукувати найкращу музику. Чимало старших людей на Новий рік вмикають «Старіє пісні о главному», не бажаючи чути щось про українських сучасних співаків.

Сюзанна Буткевич:

— Від української музики чекаю більшого професіоналізму. Попсові пісні, які зараз маємо — не мають ніякого смислу, тобто нецікаві. Тільки щоб заробити

гроші, я думаю, не варто співати. Якщо вже вкладати гроші — не так в гарненьку дівчинку чи багатого хлопчика, а в обдарованих. Побільше б таких, як «Океан Ельзи», «Плач Сремії».

Михайлина Скорик:

— Я консервативна в музиці. Подобається класика, музика 50—60—70—ранніх 80-их років. Сучасну електричну музику (реп, рейв, їхні усілякі відхилення), під яку танцюють дітки обкурени й недалекі, я важко сприймаю, хоча визнаю за нею право на існування. А українська музика... Мені прикро за два протилежні напрямки у ній. Класична шароварщина в краших традиціях радянської пропаганди, коли народ вдягає українські костюми, співає «Ой на горі два дубки» й на цьому все закінчується. І низькоякісна дешева попса, яка бере своїм оформленням. Хотілося б побачити справжнє народне пісенне багатство. Коли за нормальною п'ятикою літні й молоді жінки і чоловіки співають пісень протягом декількох годин без жодного повтору, одну пісню крашу за іншу, в багатстві місцевих колоритів, мелодики і змісту... Якби наша попса вбирала цю народність і осучаснювала її, як то колись «Пікардійська терція» чи «ВВ». Наш музичний простір, на мою думку, — сфера, через яку легко українізувати усю Україну. Якщо українська пісня якісна, класна, якщо вона дійшла до молоді — її співають і дніпропетровці, і кримчани, і мариупольці. Біличку і Пономарьова, які піднялися над сирітиною, уже там співають. Хотілося б менше дешевизни, що пливе з Росії, аби стригти з нас гроші. Ми, як провінціали, просто не дивимося на товар, купуючи його за усяку ціну. Це ж круто — Росія! З нас просто сміються!

Лєся Вольська:

— Я б хотіла доступнішої аудіотехніки: ціна, зарплата... Якісної CD-продукції. Хочу, щоб музика майбутнього відповідала моєму настрою. Часто, коли щось нове з'являється, то обігруються ті самі сюжети. Відверта крадіжка! Стосовно української музики... Є «Скрябін»: українською співають — слухають. Могилєвська — якою співаємо, такою й слухатимуть. Треба, мабуть, ставити таким пунктиком: бажано нашим співакам українською. Інша справа — слухати російську чи британців англійською. Якби наші співали українською — їх би слухали.

Вікторія Єрменчук:

Музика для мене — якоюсь мірою енергетика, що допомагає пережити важкі хвилини, вийти з них нешкодженною. Музика майбутнього, думаю, — не електронний її варіант, не цифрова музика. Людина залишається людиною, в її жилах тече не машинне масло. Щодо моїх стильових смаків... Певна хвилина відповідає певному настрою і, відповідно, окремому стилю музики. Сучасну попсу в Україні важко назвати українською. На сцені переважають «однородники». Свою роль відіграє і корумпованість нашої країни. Молоді важко пробитись крізь це. Не можемо зараз конкурувати із зару-

